

บทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้วและผู้นำชุมชน
ในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานโยบายสาธารณะ

พฤษภาคม 2557

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

บทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้วและผู้นำชุมชน
ในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานโยบายสาธารณะ
พฤษภาคม 2557
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

อาจารย์ที่ปรึกษา และคณบดีคณะศิลปศาสตร์ ได้พิจารณาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “บทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน” เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ ของมหาวิทยาลัยพะเยา

(ดร.รัชนีศรี เกียรติบุตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์พูนพงษ์ งามเกษม)

คณบดีคณะศิลปศาสตร์

พฤษภาคม 2557

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง บทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกันแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์จาก ดร.รัชศศิริ เกียรติบุตร ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ทุกขั้นตอนจนสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้ศึกษาค้นคว้าขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร ดร.พงษ์สนิท คุณณะลา อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยพะเยา คณะศิลปศาสตร์ ที่ได้ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ขอขอบพระคุณ นายพนม เจนจิต นายกองดีการบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้าคุณค่าและประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ขอมอบบูชาพระคุณบิดา มารดา และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้จนศิษย์ประสบความสำเร็จในวันนี้

เดชา เจนจิต

ชื่อเรื่อง	บทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชน ในการป้องกันแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน
ผู้ศึกษาค้นคว้า	เดชา เชนจัด
ที่ปรึกษา	ดร.รัชนีศรี เกียรติบุตร
ประเภทสารนิพนธ์	การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ร.ป.ม. สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, มหาวิทยาลัยพะเยา, 2556
คำสำคัญ	ไฟฟ้า หมอกควัน

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่องบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชน ในการป้องกันแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกันแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน 2) เพื่อศึกษา ถึงปัญหา อุปสรรค แนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งทำการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลจากการวิจัยภาคสนาม

ผลการศึกษาพบว่า ระดับบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ด้านการกำหนดนโยบายและแผนงาน ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติ และด้านการสนับสนุนการมีส่วนร่วม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมีการปฏิบัติมาก เนื่องด้วยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่ของตนเอง และตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่กำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สาเหตุสำคัญของปัญหา อุปสรรค การเกิดปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันในพื้นที่ตำบลวังแก้วนั้นส่วนใหญ่เกิดจากการเผาป่าเพื่อบุกรุก ล่าสัตว์ และ ความเชื่อเพื่อให้ได้ของป่า

Title THE ROLE OF WANGKAEW SUB DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION LEADER AND COMMUNITY LEADERS IN THE PREVENTION OF WILDFIRE AND SUPPRESSION OF SMOG.

Author Decha Jenjud

Advisor Dr.Raksi Kiattibutra

Academic Paper Independent Study M.P.A. in Public Policy, University of Phayao, 2013

Keywords wildfire, smog

ABSTRACT

The role of Wangkaew Sub district Administrative Organization and Leader Community Leaders in the Prevention of Wildfire and Suppression of Smog are as follows: 1) To study the role of Wangkaew Sub district Administrative Organization Leader and community leaders in the prevention of wildfire and suppression of smog and 2) To investigate the troubles, factors and methods in resolution and protection from wildfire and smog of Wangkaew Sub district Administrative Organization, Wangnua district, Lumpang province. This research is a qualitative research which were studied by both academic papers and related research and data from field research. The total samples composed of purposive sampling was used for the data collection.

The results showed that the level of the role on Wangkaew Sub district Administrative Organization Leader and community leaders in the prevention of wildfire and suppression of smog, the policies and plans, the practice of law and provision and an encouragement for participation most are frequently in practice. Because locals can use the power under the Constitution of the Kingdom of Thailand BE 2550 in maintenance management and utilization of natural resources in their area and by the authority of the Sub district Administrative Organization to define roles and authorities related to natural resources and the environment . The major cause of the problems of wildfire and smog in Wangkaew sub district are mainly from burning forests for hunting, encroachment of forests and beliefs to gather the vegetation.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
สมมติฐานของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
ทฤษฎีบทบาทผู้นำ.....	8
ทฤษฎีการมีส่วนร่วม.....	13
แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล.....	16
แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการป้องกันไฟฟ้า	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	29
3 วิธีดำเนินการวิจัย	32
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	32
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	33
การเก็บรวบรวมข้อมูล	35
การวิเคราะห์ข้อมูล	35
กรอบแนวคิดการวิจัย	37

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	38
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้นำ ท้องถิ่น.....	39
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การวัดระดับบทบาทของผู้นำองค์การบริหาร ส่วนตำบลวังแก้วและผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้า และ หมอกควัน ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลวังแก้วอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ..	40
การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน.....	52
ผลการวิเคราะห์ ข้อเสนอแนะของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน	57
5 บทสรุป.....	58
สรุปผลการวิจัย	58
อภิปรายผลการวิจัย.....	60
ข้อเสนอแนะ	63
บรรณานุกรม.....	64
ภาคผนวก	69
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม.....	70
ภาคผนวก ข การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงทางเนื้อหาของแบบสอบถาม วิเคราะห์ความเที่ยงตรงทางเนื้อหาของแบบสอบถาม เพื่อการวิจัย (IOC)	74
ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า	77

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ	39
2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ	39
3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ.....	40
4 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับท่านได้มีบทบาท ในการกำหนดนโยบายและแผนงาน	41
5 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับท่านได้เสนอความคิด ในการวางแผนการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควันในพื้นที่.....	41
6 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามท่านมีความรู้เกี่ยวกับ การวางแผนป้องกันปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน	42
7 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับท่านได้เสนอแผน การจัดหาอุปกรณ์ดับไฟฟ้า.....	42
8 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผู้นำ อบต.และผู้นำ ชุมชนปฏิบัติตามนโยบายด้านการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน.....	43
9 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อบัญญัติหรือ กฎหมายที่บังคับใช้โดยภาครัฐ ท่านคิดว่าเหมาะสมและมีการใช้บังคับ อย่างต่อเนื่องกับการแก้ไขปัญหาในพื้นที่.....	43
10 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อบัญญัติหรือ กฎหมายที่บังคับใช้มีการประชาสัมพันธ์ให้กับชาวบ้านและชุมชนอย่างทั่วถึง	44
11 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับท่านได้ประเมินผลงาน ด้านการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควันในเขตพื้นที่ของท่านตามที่ระบุในกฎหมาย .	44
12 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับท่านได้ปฏิบัติตาม กฎหมาย ข้อบัญญัติในด้านการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน.....	45
13 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับท่านได้ปฏิบัติตาม อำนาจหน้าที่ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	45
14 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับท่านได้เข้าร่วมประชุม เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา ร่วมกับชุมชน	46

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
15	แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับท่านได้ปลูกฝังให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีและมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน	46
16	แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับท่านได้เข้าร่วมอบรมกับประชาชนให้ตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน.....	46
17	แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับท่านได้ส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน.....	47
18	แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับท่านได้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครควบคุมป้องกันไฟฟ้าประจำหมู่บ้านร่วมกับเจ้าหน้าที่	48
19	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ด้านการกำหนดนโยบายและแผน	49
20	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติ.....	50
21	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันด้านการมีส่วนร่วม	51
22	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน รวมทุกด้าน	52
23	แสดงการสมมติฐานที่ว่า ผู้นำชุมชน มีเพศต่างกัน มีบทบาทในการป้องกันแก้ไข ปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน แตกต่างกัน	53
24	แสดงการสมมติฐานที่ว่า ผู้นำชุมชนมีอาชีพต่างกัน มีบทบาทในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน แตกต่างกัน	54
25	แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ บทบาทในการป้องกันแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันด้านการกำหนดนโยบายและแผนงาน จำแนกตามอาชีพ	55

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
26 การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ บทบาทในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและ หมอกควันด้านการปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติ จำแนกตามอาชีพ.....	55
27 การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ บทบาทในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้า และหมอกควันด้านการสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วม จำแนกตามอาชีพ..	56

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 โครงสร้างการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบล.....	18
2 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	37

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสังคมโลกได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากความเจริญทางด้านเทคโนโลยี จำนวนประชากร และค่าครองชีพของประชาชน ทำให้เกิดผลกระทบและปัญหาตามมา โดยเฉพาะปัญหาด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้ถูกทำลายลงไปเป็นจำนวนมากและอย่างรวดเร็วจากการที่มนุษย์นำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์เกินขอบเขต เกิดปัญหาทางด้านมลพิษและมีความรุนแรงมากขึ้นทุก ๆ ปี โดยเฉพาะภาคเหนือตอนบน ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตของประชาชน สัตว์ และพืชผลต่าง ๆ สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการเผาของประชาชนทำให้เกิดภาวะโลกร้อน ประชาชนได้รับผลกระทบเกี่ยวกับโรคทางเดินหายใจ โรคปอด เนื่องจากได้รับมลพิษจากหมอกควัน ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการเผาเศษวัสดุทางการเกษตร การเผาขยะมูลฝอยจากประชาชน ตลอดจนเกิดไฟฟ้า ซึ่งมักเกิดจากการกระทำของมนุษย์

จากการที่พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทย ได้ลดลงในอัตราที่น่าวิตก มีผลมาจากทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลายลงในเวลาอันรวดเร็วสร้างความเสียหายต่อระบบนิเวศโดยรวมของโลกอีกด้วย ถึงแม้รัฐบาลได้นำสถานการณ์หมอกควันถือเป็นวาระแห่งชาติ และการเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมคณะกรรมาธิการแก้ไขปัญหามอกควัน ซึ่งประกอบด้วย มาเลเซีย สิงคโปร์ บรูไน อินโดนีเซีย และประเทศไทย เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาล้างแอมระหว่างประเทศที่เกิดจากหมอกควัน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประชาคมโลกได้ในอนาคต

ไฟฟ้า เป็นสาเหตุหลักที่ทำลายพื้นที่ป่าอย่างรวดเร็ว และเป็นการทำลายสภาพสมดุลของระบบนิเวศอย่างมหึมา กล่าวคือ ไฟฟ้าทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตของสัตว์ป่า ตลอดจนโครงสร้างของป่าโดยไฟป่าแต่ละครั้งจะทำลายลูกไม้ กิ่งไม้เล็ก ๆ ในป่าทำให้หมดโอกาสเติบโตเป็นไม้ใหญ่ ส่วนต้นไม้ใหญ่ก็หยุดการเจริญเติบโต สภาพป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์จะเปลี่ยนสภาพเป็นพื้นที่โล่งไปในที่สุด นอกจากการเกิดไฟป่าจะมีผลกระทบต่อการทำลายป่าให้เหลือน้อยลงและเกิดมลภาวะทางอากาศแล้วยังเกิดผลกระทบในเรื่องของน้ำตามมา คือเกิดน้ำท่วม น้ำป่าไหลหลากและเกิดการพังทลายของดินและภัยแล้งตามมาอีกด้วย นอกจากนี้ไฟป่ายังเป็นสาเหตุหลักของการเกิดหมอกควันตามมา

หมอกควัน เป็นปรากฏการณ์ที่ฝุ่นควันและอนุภาคแขวนลอยในอากาศ รวมตัวกันในสภาวะที่อากาศปิด สามารถเกิดขึ้นได้ง่ายในสภาพอากาศที่แห้ง (กรมควบคุมมลพิษ, 2553) ส่วนใหญ่เกิดจากเผาเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และไฟป่า หมอกควันจัดเป็นมลพิษทางอากาศอย่างหนึ่งในบรรดา

สารต่าง ๆ ที่ปะปนอยู่ในอากาศ หมอกควันจัดเป็นฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน (PM 10) ซึ่งมีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและระยะยาวที่สัมผัส รวมทั้งสภาพร่างกายของผู้รับแต่ละคนด้วย ในพื้นที่ภาคเหนือ โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดลำพูน เชียงใหม่และลำปางที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นแอ่งกระทะเมื่อเกิดการสะสมของมลพิษประจวบกับความกดอากาศสูง หรือมวลอากาศเย็นค่อยข้างแรงจากประเทศจีนแผ่ลงมาปกคลุมอุณหภูมิลดลงและความชื้นทำให้เกิดหมอกในตอนเช้า เมื่อหยดน้ำในอากาศรวมตัวกับฝุ่นละอองและสารมลพิษในอากาศ จึงเกิดหมอกควันขึ้น ทำให้เกิดสภาพฟ้าหาวเหมือนมีหมอกควันปกคลุมไปทั้งเมือง การบุกรุกเผาทำลายป่าไม้เพื่อประโยชน์ของบุคคลและกลุ่มบุคคล และการเผาที่มีมากเกินไปจนควบคุมไม่ได้ ประกอบกับการเผาเศษวัสดุทางการเกษตรเพื่อเตรียมพื้นที่ในการทำการเกษตรในฤดูกาลต่อไป และมีปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดมลพิษ หมอกควัน ได้แก่

1. ไฟป่า เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้มีปริมาณหมอกควันเพิ่มขึ้นมากกว่าปกติ ส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ยิ่งไปกว่านั้นหากปีใดต้องเผชิญกับภาวะเอลนีโญ (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2537) ซึ่งหมายถึงการที่ผิวน้ำทะเลทางตะวันออกของมหาสมุทรแปซิฟิกเขตร้อนอุ่นขึ้น และแผ่ขยายกว้างไกลออกไป เป็นเวลานานถึง 3 ฤดูกาลหรือมากกว่าและสภาพภูมิอากาศบางบริเวณจะผันแปรไปจากปกติ กล่าวคือบริเวณที่เคยมีฝนชุกจะกลับแห้งแล้ง และบริเวณที่เคยแห้งแล้งจะมีฝนชุก เช่น ประเทศอินโดนีเซีย จะเกิดความแห้งแล้งผิดปกติจากฤดูกาลที่เคยมีฝนชุก ซึ่งทำให้เกิดภาวะความแห้งแล้งมากขึ้น ไฟป่าที่ไหม้ในเขตป่าเต็งรัง และป่าเบญจพรรณ จะมีปริมาณพื้นที่การเกิดไฟป่าและมีการไหม้ลามเข้าป่าดงดิบเป็นพื้นที่กว้างมากขึ้น สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการจุดของมนุษย์ทั้งที่ตั้งใจและพลั้งเผลอจากการเก็บหาของป่า ล่าสัตว์ เช่น การเผาตามวิถีชีวิตของคนในภาคเหนือที่มีมาตั้งแต่อดีต ได้แก่ การเผาเพื่อเป็นแนวกันไฟเผาวัชพืชเพื่อเตรียมพื้นที่เพาะปลูก เช่น การเผาเพื่อทำไร่ข้าวโพด การเผาเศษใบไม้และกิ่งไม้ ชยะ รวมทั้งทั้งการเผาเพื่อหาของป่าโดยเฉพาะฝักหวาน เพราะชาวบ้านมีความเชื่อเกี่ยวกับการเผาป่าเพื่อให้เกิดยอดฝักหวานอ่อนและแตกหน่อได้ง่าย (ทวีศักดิ์ ใจคำสีบ, 2550)

2. การเผาขยะมูลฝอยจากชุมชน ที่ได้มีการใช้เตาเผาอุณหภูมิสูง ทำให้เกิดหมอกควันซึ่งปริมาณของควันในรูปของฝุ่นละอองขนาดเล็ก ที่เกิดจากการเผาขยะโดยเฉลี่ยจะเท่ากับ 45 กรัมต่อครัวเรือนต่อวัน นอกจากนี้ในขยะมูลฝอยที่มีพลาสติกปนอยู่หากมีการเผาไหม้ที่โล่ง จะก่อให้เกิดสารอินทรีย์ระเหยที่มีสารมลพิษอยู่ด้วย (มงคล ราชะนาคร, 2553)

3. การเผาเพื่อบุกรุกพื้นที่ป่ามาเป็นพื้นที่การเกษตร ภายใต้เงื่อนไขความจำเป็นในการปรับตัวทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรเกิดการขยายตัวของการเพาะปลูกโดยมีพืชเศรษฐกิจ ได้เกิดขึ้นจำนวนมาก เกิดการขยายพื้นที่เพื่อเพาะปลูก เช่น การปลูกหอมแดง กระเทียม อ้อย ข้าวโพด ถั่วเหลือง

กะหล่ำปลี และข้าวมีจำนวนมากขึ้นเกิดการใช้ไฟเพื่อเผาเศษวัสดุทางการเกษตรและ
ลักลอบเผาพื้นที่ป่ามาเป็นพื้นที่ทำการเกษตรมากขึ้น

ปัญหาหมอกพิษหมอกควันและไฟป่าในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยนับว่าเป็นปัญหา
ที่มีความสำคัญระดับชาติ จึงจำเป็นต้องบูรณาการทุกภาคส่วน โดยเฉพาะหน่วยงานของ
ภาครัฐที่เกี่ยวข้องต้องให้ความร่วมมือและสนับสนุนเพื่อให้การป้องกันและควบคุมไฟป่าเพื่อให้
การเผาในที่โล่ง และการแก้ไขปัญหามลพิษหมอกควันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทันต่อ
เหตุการณ์โดยเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดลำปาง ซึ่งประสบกับวิกฤตสถานการณ์ไฟป่าและหมอก
ควันทุกปีและมีความรุนแรง จึงต้องมีมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาย่างยั่งยืนและให้
ผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมการป้องกัน และแก้ไขปัญหาคงจะต้องประกอบด้วย การเฝ้า
ระวังและติดตามตรวจสอบปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กในพื้นที่ ตลอดจนการจัดตั้งงบประมาณ
ประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องทุกปี เพื่อสนับสนุนการดำเนินมาตรการ
ควบคุมและป้องกันการเผาในที่โล่งและมลพิษหมอกควัน โดยเฉพาะการดำเนินงานตาม
แผนการถ่ายโอนภารกิจควบคุมไฟป่าขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งรัฐได้มีการ
กระจายอำนาจการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยให้สิทธิและหน้าที่แก่ชุมชนและองค์กร
บริหารส่วนตำบล ตลอดจนผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญของท้องถิ่นใน
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสภา
ตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (แก้ไขเพิ่มเติมจนถึง ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546)
มาตรา 67ระบุเกี่ยวกับหน้าที่ตามกฎหมายขององค์การบริหาร ส่วนตำบลในการดำเนินกิจการ
ด้านการคุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น องค์การ
บริหารส่วนตำบลจึงมีความเหมาะสมที่จะเป็นหน่วยงานดำเนินการในระดับท้องถิ่นหลาย
ประการองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์การหลักตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ มีกฎหมาย
รองรับให้ปฏิบัติภารกิจได้ จากรูปแบบและโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นนิติ
บุคคลได้ให้โอกาสแก่ประชาชนในท้องถิ่นที่ได้รับการเลือกตั้งเข้าไปมีบทบาทเป็นฝ่ายบริหาร
และควบคุมการปฏิบัติงานในสภา องค์การบริหารส่วนตำบลจึงถือได้ว่า เป็นองค์กรพื้นฐาน
ระดับท้องถิ่นที่เล็กที่สุดเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาการเมือง การปกครอง ซึ่งอยู่ใกล้ชิด
กับประชาชนและทรัพยากร จึงทำให้รู้ถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริง ตลอดจนจนแนวทาง
แก้ไขปัญหาของประชาชน ปัญหาทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในชนบทเป็นอย่างดี
(วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2536)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น จึงมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานของ
ชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ที่ถือเป็นบทบาทหน้าที่ของ

ประชาชนทุกคนที่อยู่ในท้องถิ่นที่จะต้องมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา อนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากร อันมีค่าทั้งหลายเพื่อให้ยั่งยืนเพราะผู้นำต้องมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างเหมาะสม มีการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี

ตำบลวังแก้วเป็นตำบลหนึ่งที่อยู่ในพื้นที่อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง มักเกิดปัญหา การเกิดไฟฟ้าและหมอกควันเป็นประจำทุก ๆ ปี โดยตำบลวังแก้ว มีเนื้อที่ทั้งหมด 191.62 ตาราง กิโลเมตร หรือประมาณ 119,762.5 ไร่ มีเขตพื้นที่ติดต่อดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลทุ่งหุ้ง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย, ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลทุ่งฮั่ว อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, ทิศ ตะวันออก ติดต่อกับตำบลป่าแฝก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา, และทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลป่าจิว อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย มีสภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นภูเขา หมู่บ้านตั้งอยู่ที่ รากลุ่มมีแม่น้ำไหลผ่าน มีป่าไม้ และภูเขาล้อมรอบประมาณ 80 % มีพื้นที่รากลุ่มอยู่สองฝั่งแม่น้ำ วัง ห้วยแม่ก๊ิด ห้วยแม่ต๋ม และห้วยตะไเก้ง ประชากรในเขตพื้นที่ จำนวน 3,444 คน และครัวเรือน จำนวน 1,138 ครัวเรือน อาชีพส่วนใหญ่มีอาชีพด้านการเกษตรกรรม ราษฎรร้อยละ 70 ประกอบ อาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำไร่ ทำนา ทำสวน พืชผักที่ปลูกมากที่สุด คือ ข้าวโพดหวานข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ ผักกาดเขียวปลี และยาสูบ (สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว, 2556)

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงสนใจทำการศึกษาบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชน โดยเลือกพื้นที่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว อำเภอวังเหนือ จังหวัด ลำปาง ที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด จะมีบทบาทอย่างไรในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันในพื้นที่ สาเหตุของการเกิดหมอกควันเกิดจากอะไร และอุปสรรคใน การดำเนินงานเป็นอย่างไร จะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นแนวทางในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาไฟฟ้า และหมอกควันขององค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว ไปในทิศทางเดียวกันและมุ่งสร้างความ เข้าใจร่วมกันเพื่อให้ปัญหาในพื้นที่ลดลง และใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชน ในการ ป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค แนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

สมมติฐานของการวิจัย

1. เพศชายและเพศหญิง มีบทบาทในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันแตกต่างกัน
2. ผู้ที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีบทบาทในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

เป็นการศึกษาถึงการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในฐานะผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่า และหมอกควัน 3 ด้าน คือ ด้านการกำหนดนโยบายและแผนงาน ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติ ด้านการสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของข้าราชการและประชาชน สาเหตุของการเกิดปัญหาหมอกควันในพื้นที่ตำบลวังแก้วและปัญหาอุปสรรค แนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันขององค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ศึกษาผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชน ในพื้นที่ตำบลวังแก้ว ซึ่งแบ่งออกเป็น

2.1 ผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว ประกอบด้วย

- 2.1.1 นายกองดีการบริหารส่วนตำบล 1 คน
- 2.1.2 รองนายกองดีการบริหารส่วนตำบล 2 คน
- 2.1.3 ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน
- 2.1.4 ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน

2.2 ผู้นำชุมชน ประกอบด้วย

- 2.2.1 กำนัน 1 คน
- 2.2.2 ผู้ใหญ่บ้าน 6 คน
- 2.2.3 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 14 คน
- 2.2.4 แพทย์ประจำตำบล 1 คน
- 2.2.5 สารวัตรกำนัน 3 คน
- 2.2.6 ประธานประชาคมหมู่บ้าน 7 คน
- 2.2.7 ประธานผู้สูงอายุ 7 คน

2.2.8 พระสงฆ์ 7 รูป

2.2.9 ประธานกลุ่มกองทุนสตรี 7 คน

2.2.10 ประธานกลุ่มแม่บ้าน 7 คน

2.2.11 ประธานกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ 7 คน

2.2.12 ประธาน อสม. 7 คน

2.2.13 ประธานฝ่ายแม่ว 7 คน

2.2.14 ประชาชนชาวบ้าน 45 คน

2.2.15 ประธานกลุ่มเยาวชน 7 คน

2.2.16 ประธานกลุ่มเกษตรกร 7 คน

2.2.17 อปพร. 55 คน

รวมทั้งสิ้น 200 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยในครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

มิถุนายน 2556 ถึงมีนาคม 2557

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในความหมาย หรือคำจำกัดความของคำที่ควรทราบในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงกำหนดความหมายและขอบเขตของคำต่างๆ ดังนี้

บทบาท หมายถึง บทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อรับทราบและการแก้ไขปัญหาไฟป่า และหมอกควันในเขตพื้นที่ชุมชนตำบลวังแก้ว

ไฟป่า หมายถึง ไฟที่เกิดจากสาเหตุใด ก็ตามแล้วลุกลไปได้โดยอิสระ ปราศจากการควบคุมแล้วเผาผลาญเชื้อเพลิงธรรมชาติในป่า ได้แก่ ดินอินทรีย์ ใบไม้แห้ง หญ้า กิ่งก้านไม้แห้ง ท่อนไม้ตอไม้ วัชพืช ที่สร้างความเสียหายทั้งทางธรรมชาติและเกิดจากการกระทำของมนุษย์

หมอกควัน หมายถึง การสะสมของควันหรือฝุ่นในอากาศ ส่วนใหญ่เกิดจากการเผาเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และไฟป่า หมอกควันจัดเป็นมลพิษทางอากาศอย่างหนึ่งในบรรดา

สารต่าง ๆ ที่ปะปนอยู่ในอากาศ หมอกควันจัดเป็นฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน (PM10) ซึ่งมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน

ผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว หมายถึง นายกององค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว รองนายกององค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว

ผู้นำชุมชน หมายถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ประธานประชาคมหมู่บ้าน ประธานผู้สูงอายุ พระสงฆ์ ประธานกลุ่มกองทุนสตรี ประธานกลุ่มแม่บ้าน ประธานกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ ประธาน อสม. ประธานฝ่ายแม่ว ปราชญ์ชาวบ้าน ประธานกลุ่มเยาวชน ประธานกลุ่มเกษตรกร อบพร.

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชน ในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน
2. ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค แนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว
3. สามารถนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้วเพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ทฤษฎีบทบาทผู้นำ
2. ทฤษฎีการมีส่วนร่วม
3. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล
4. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการป้องกันไฟฟ้า
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีบทบาทผู้นำ

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2525, หน้า 56-57) ได้สรุปทฤษฎีบทบาทต่อไปนี้

1. ทฤษฎีบทบาทของ ราล์ฟลินตัน (Ralph Linton, s role theory) ได้กล่าวว่าตำแหน่งหรือสถานภาพเป็นผู้กำหนดบทบาท เช่น บุคคลที่มีตำแหน่งเป็นครูต้องแสดงพฤติกรรมเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกศิษย์

2. ทฤษฎีบทบาทของ เนเดล (Nadel, s role theory) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาท คือ ส่วนประกอบที่ส่งผลต่อพฤติกรรม 3 ลักษณะ คือส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท เช่น ครู ต้องพูดเก่งหรือมีอารมณ์ขัน ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและขาดมิได้ เช่น เป็นแพทย์ต้องรักษาคนไข้และส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย เช่น ครูต้องเป็นสมาชิกคุรุสภา

3. ทฤษฎีบทบาทของ โฮมันน์ (Homann's role theory) ได้กล่าวว่า บุคคลจะเปลี่ยนบทบาทไปตามตำแหน่งเสมอ เช่น ตอนกลางวันแสดงบทบาทสอนหนังสือเพราะมีตำแหน่งเป็นครูสอน ตอนเย็นแสดงบทบาทเรียนหนังสือ เพราะมีตำแหน่งเป็นนิสิตภาคสมทบ เป็นต้น

4. ทฤษฎีบทบาทของ พาร์สันส์ (Parson's role theory) กล่าวไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคมทำให้มนุษย์ต้องเพิ่มบทบาทของตน เช่น บุคคลที่มีเพื่อนมากก็ต้องแสดงบทบาทมากขึ้นเป็นเงาตามตัว

5. ทฤษฎีบทบาทของ เมอร์ตัน (Merton's role theory) ได้กล่าวไว้ว่า บุคคลแต่ละคนจะต้องมีตำแหน่งและบทบาทควบคู่กันไปซึ่งไม่เหมือนกัน บทบาทจะมีมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับทักษะของสังคมที่เขาสังกัดอยู่ตลอดจนลักษณะของบุคคลในสังคมนั้น

6. ทฤษฎีบทบาทของ กู๊ด (Good's role theory) กล่าวว่าไว้ว่า บทบาทคือ แบบแผนของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของแต่ละบุคคลและบทบาทดังกล่าวควรเป็นไปตามข้อตกลงที่มีต่อสังคมนั้น ๆ

7. ทฤษฎีบทบาทของ กัสกิน (Guskin's role theory) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมของบุคคลแต่ละคนคือผลที่ได้จากตำแหน่งทางสังคมของเขานั้นเองและทฤษฎีบทบาทจัดเป็นข้อตกลงประการแรกที่สถาบันต่าง ๆ ในสังคมคาดหวังว่าบุคคลที่ได้รับตำแหน่งต่าง ๆ ควรปฏิบัติอย่างไร

ลินตัน (Linton อ้างอิงใน ซิตยา สุวรรณชฎ, 2527, หน้า 38-40) ได้ให้แนวคิดในเรื่องฐานะตำแหน่ง (Status) บทบาท (Role) ของฐานะตำแหน่งนั้นว่า สังคมตั้งอยู่บนรากฐานของการปฏิบัติต่อกันของคนในสังคมนั้น (Reciprocal Behavior) ถ้าคนไม่มีการกระทำต่อกันแล้วแนวคิดในเรื่องฐานะตำแหน่งและบทบาทจะไม่เกิดขึ้น ฐานะตำแหน่งเป็นนามธรรมไม่ใช่ตัวตนแต่เป็นผลรวมของสิทธิและหน้าที่ของคนดำรงตำแหน่งนั้นซึ่งต้องปฏิบัติในฐานะตำแหน่งจึงมีอยู่ก่อนที่คนจะเข้าไปสวมตำแหน่งนั้น และฐานะตำแหน่งจะมีมากมายแค่ไหนก็แล้วแต่แบบของวัฒนธรรมของสังคมนั้น ส่วนบทบาท คือ การประพฤติปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ดังกล่าวพาร์สัน (Parsons อ้างอิงใน ซิตยา สุวรรณชฎ, 2527, หน้า 38-40) นักสังคมวิทยา มีความเห็นชอบเช่นเดียวกับลินตัน (Linton) ว่าฐานะ ตำแหน่งและบทบาทของบุคคลนั้นเป็นสิ่งที่มียอยู่แล้วบุคคลที่อยู่ในฐานะตำแหน่งย่อมทำหน้าที่ที่จะให้ฐานะตำแหน่งนั้น ๆ มีบทบาทไปตามลักษณะของสังคมก็คือระบบของการปฏิบัติต่อกัน

งามพิศ สัตย์สงวน (2537, หน้า 73) ได้ให้ความหมายไว้ว่าบทบาทหมายถึงพฤติกรรมที่บุคคลหนึ่งคาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่าง ๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคมเพื่อทำให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างทางสังคมได้รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้

บทบาทหน้าที่ของผู้นำ

ผู้นำ (Leader) หมายถึง สมาชิกของกลุ่มที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อคนอื่น ๆ ในกลุ่มเป็นผู้ที่แผ่อิทธิพลไปยังคนอื่นมากกว่าที่คนอื่นจะแผ่อิทธิพลมายังคนและสมาชิกคนอื่น ๆ ยอมรับโดยสมัครใจว่าบุคคลนี้เป็นผู้ของกลุ่มและสามารถนำพากลุ่มให้บรรลุเป้าหมายได้ ผู้นำอาจได้รับตำแหน่งโดยการแต่งตั้งหรือเลือกตั้งหรือยกตัวเองมาเป็นผู้นำก็ได้ โดยสมาชิกยอมรับการเป็นผู้นำด้วยความจริงใจ (วิพร เกตุแก้ว, 2551, หน้า 51) ผู้นำเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของกลุ่มเป็นอย่างมาก ผู้นำที่มีคุณสมบัติที่ดีและปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้เหมาะสมก็ย่อมจะสามารถนำพากลุ่มให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพในเรื่องบทบาทหน้าที่ของผู้นำในการทำงานเป็นกลุ่มนั้น ได้มีผู้เสนอไว้แตกต่างกันไปบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะคล้ายคลึงกันใน

สาระสำคัญเครชครัตซ์ฟีลด์ และบัลลัคซี (Kerch, Crutchfeld and Ballachey อ้างอิงใน วิเชียร วิทยอุดม, 2550, หน้า 32) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้นำในการทำงานเป็นกลุ่มไว้กว้าง ๆ เป็น 2 ลักษณะคือ

1. หน้าที่หลัก ได้แก่ หน้าที่ทางด้านการบริหารงาน วางแผนงาน วางนโยบายเป็นผู้เชี่ยวชาญเป็นตัวแทนของกลุ่มต่อบุคคลภายนอกเป็นผู้ให้รางวัลและลงโทษเป็นผู้ประนีประนอมตัดสินและเป็นผู้ควบคุมความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม

2. หน้าที่รอง ได้แก่ หน้าที่ทางด้านการเป็นตัวอย่างที่ดีแก่กลุ่ม เป็นตัวแทนรับผิดชอบและเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มเป็นนักอุดมคติ เป็นบิดาของกลุ่ม เป็นผู้ให้คำปรึกษาและเป็นแพะรับบาป เมื่อมีการดำเนินงานผิดพลาดบทบาทหน้าที่ของผู้นำในการทำงานเป็นกลุ่มโดยจำแนกออกเป็น 2 ประเภทหลักๆ คือ

2.1 บทบาทเกี่ยวกับการทำงาน (Task Function) ได้แก่ บทบาทของผู้นำในการที่จะนำกลุ่มให้สามารถทำงานตามที่กลุ่มต้องการให้เป็นผลสำเร็จตามเป้าหมายได้มี ดังนี้

2.1.1 ทำความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของการทำงานและช่วยให้ผู้ร่วมงานนั้นได้มีความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของการทำงานตรงกัน

2.1.2 วางแผนงานและขั้นตอนในการทำงานร่วมกับผู้ร่วมงาน

2.1.3 แบ่งงานและมอบหมายงานให้ผู้ร่วมงานอย่างเหมาะสม

2.1.4 ริเริ่มความคิดใหม่ ๆ ให้กับกลุ่ม หรือกระตุ้นกลุ่มให้ริเริ่มความคิดใหม่ ๆ

2.1.5 ให้ข้อมูลและความคิดเห็น หรือการแสวงหาข้อมูลความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์การทำงาน

2.1.6 ช่วยขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย

2.1.7 ช่วยให้กลุ่มมีความเข้าใจตรงกันในเรื่องของข้อมูลหรือประเด็นต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จของงาน

2.1.8 ช่วยในการประสานความคิด และข้อมูลของผู้ร่วมงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการบรรลุและเป้าหมายของงานและติดตามงาน ประเมินผลงาน สรุปผลงานเป็นระยะ ๆ

2.1.9 ควบคุมมาตรฐานของผลงานของกลุ่ม

2.1.10 ประเมินผลงานเมื่องานสำเร็จและปรับปรุงงานเมื่อได้รับงานใหม่เป็นที่น่าสนใจ

2.2 บทบาทเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม (Maintenance Function) ได้แก่ บทบาทของผู้นำในการช่วยให้กลุ่มมีกำลังใจ มีความพึงพอใจที่จะทำงานร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจนสามารถทำงานได้สำเร็จไม่แตกแยกกันไปเสียก่อน มีรายละเอียด คือ

2.2.1 จัดระเบียบ และควบคุมระเบียบของกลุ่ม เพื่อช่วยให้ทุกคนมีโอกาสและเกิดทัศนคติที่ดีในการแสดงความคิดเห็นหรือการทำงานช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปโดยเรียบร้อย ไม่ซุ่มนุนวุ่นวาย ทำให้กลุ่มสามารถดำเนินการไปได้อย่างราบรื่นไม่แตกแยกกันเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มน้อย

2.2.2 ดูแลเอาใจใส่สมาชิกกลุ่มให้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเพื่อช่วยให้ทุกคนรู้สึกว่าเป็นคนที่มีคุณค่า มีประโยชน์ต่อกันเกิดความรู้สึกตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มมีความรักและความพอใจที่จะช่วยเหลือกลุ่มอย่างเต็มความสามารถ

2.2.3 รับฟังและพิจารณาความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มอย่างทั่วถึงและการที่ผู้นำรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกทุกคนและนำมาพิจารณา ไม่ละทิ้งไปเฉย ๆ จะทำให้ผู้ที่เสนอความคิดเห็นเกิดความพอใจและมีความต้องการที่จะช่วยเหลือกลุ่มให้มากขึ้น

2.2.4 ช่วยทำความกระจ่างให้แก่กลุ่มในเรื่องของการสื่อความหมายของการทำงานทุกครั้งกลุ่มมักจะประสบปัญหาอันเนื่องมาจากความเข้าใจไม่ตรงกัน ซึ่งเป็นปัญหาของการสื่อความหมาย ความเข้าใจที่ไม่ตรงกันนี้อาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดความขัดแย้ง เกิดความรู้สึก ขุ่นข้องหมองใจอันอาจลุกลามใหญ่โตเกิดความแตกแยกในกลุ่มงานได้

2.2.5 สร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและเป็นมิตรให้เกิดขึ้นในกลุ่ม บรรยากาศที่ดีซึ่งเป็นมิตรเป็นกันเอง ไม่ต้องกลัวว่าจะถูกตัดสินและมองไปในทางที่ไม่ดี จะช่วยสร้างความรู้สึกปลอดภัยสามารถที่จะเสนอความคิดเห็นหรือทำงานต่าง ๆ ได้เต็มที่และมีความรู้สึกว่าจะตนเองได้รับความรักจากกลุ่ม ทำให้เกิดความต้องการที่จะช่วยเหลือกลุ่มให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2.2.6 ขจัดหรือลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในกลุ่มเพราะความขัดแย้งเป็นสาเหตุที่ทำให้กลุ่มแตกแยก หากผู้นำไม่สามารถที่จะช่วยในเรื่องนี้ได้ พลังจากความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มจะถูกบั่นทอนให้ลดน้อยลง ประสิทธิภาพในการทำงานของกลุ่มจะลดลง หรือบางครั้งอาจทำให้ไม่สามารถรวมกลุ่มกันทำงานต่อไปจนบรรลุผลสำเร็จได้

เมื่อวิเคราะห์ผู้นำจากบทบาทและรูปแบบที่แสดงออกอาจพิจารณาแหล่งที่มาของอำนาจของผู้นำและพิจารณาจากการใช้อำนาจของผู้นำดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การพิจารณาแหล่งที่มาของอำนาจของผู้นำ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1.1 ผู้นำตามกฎหมาย (Legal Leader) เป็นผู้นำที่มีอำนาจตามกฎหมาย เช่นตำแหน่งต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นตามกฎหมาย ได้แก่ หัวหน้างานต่าง ๆ ที่มีการกำหนดไว้เป็นตำแหน่งขึ้นในหน่วยงานต่าง ๆ

1.2 ผู้นำตามบุคลิกภาพส่วนตัว (Charismatic Leader) ผู้นำที่มีอำนาจติดตัวมาเพราะบุคลิกดีการศึกษาสูง ฐานะและตระกูลดี พวกนี้ไม่จำเป็นต้องใช้อำนาจตามกฎหมายในการโน้มน้าวจิตใจคน

1.3 ผู้นำที่เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม (Symbolic Leader) ผู้นำที่เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มที่ทุกคนยอมรับ และยกย่องเทิดทูน ทำนองเดียวกับพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นผู้ปกครองประเทศ

2. การพิจารณาจากการใช้อำนาจของผู้นำ แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

2.1 ผู้นำแบบเผด็จการ (Autocratic) เป็นผู้นำประเภทสั่งงานเฉียบขาดไม่คำนึงถึงคนอื่นไม่มีการแบ่งงานมอบอำนาจแบบเผด็จการ จะตัดสินใจด้วยตนเอง ยึดมั่นในความคิดของตนเป็นส่วนใหญ่ สร้างบรรยากาศแห่งความกลัวให้เกิดขึ้นในหน่วยงาน

2.2 ผู้นำแบบตามสบาย (Laissez-faire) เป็นผู้นำประเภทปล่อยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานกันไปตามใจชอบ ตามบุญตามกรรม ไม่มีการนิเทศตรวจตราติดตามผลงาน การตัดสินใจขึ้นอยู่กับผู้ใต้บังคับบัญชาที่จะเห็นดีเห็นชอบกันไปจะทำอย่างไรก็ตามใจชอบ ถ้าลูกน้องดิ่งงันก็อาจดีได้ ถ้าลูกน้องไม่ดิ่งงันก็อาจจะเสีย และทำงานกันไปวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น

2.3 ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic) เป็นผู้นำประเภทใช้อำนาจตามวิถีทางของประชาธิปไตย การตัดสินใจจะถือความเห็นส่วนใหญ่มีการประชุมปรึกษาหารือก่อนตัดสินใจมีการกระจายอำนาจ รับฟังความคิดเห็น ไม่ใช้อำนาจกดขี่ การแก้ไขปัญหาที่เปิดโอกาสให้ ทุกคนได้ร่วมกันพิจารณา เคารพในสิทธิ และหน้าที่ของแต่ละบุคคล

บทบาทของผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชน

ประยูรท์ สุวรรณโกตา (2536, หน้า 33) ให้ความหมายว่าผู้นำท้องถิ่น หมายถึงบุคคลที่ช่วยให้ผู้อื่นหรือชุมชนได้มีการตกลงกันและพยายามหาทางให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ พฤติกรรมของผู้นำท้องถิ่นจะมีอิทธิพลเหนือประชาชนในท้องถิ่นนั้นอันจะก่อให้เกิดการร่วมมือกันทำงาน โดยมุ่งความสำเร็จของชุมชนเป็นสำคัญ

ทวี ทิมขำ (2528, หน้า 176) กล่าวถึงปัจจัยสำคัญของบทบาทของผู้นำในงานพัฒนาชุมชนมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. เปิดโอกาส (Opportunity) ที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
2. ความสามารถ (Ability) เมื่อผู้นำมีความสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในองค์กรต่าง ๆ ควรเพิ่มพูนความสามารถของผู้นำโดยการจัดให้มีการอบรม

3. ความคาดหวัง (Expectation) ผู้นำท้องถิ่นควรให้คำแนะนำและความมั่นคงปลอดภัยแก่ประชาชน

4. วัตถุประสงค์ (Goals) ผู้นำกำหนดเป้าหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่องค์กรโดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ

5. ความผูกพัน (Self commitment) ผู้นำท้องถิ่นให้ความผูกพันที่จะเข้าร่วมกิจกรรมและการสร้างบรรยากาศของความเข้าใจ

6. การสนับสนุน (Support) การสนับสนุนบุคคลที่เกี่ยวข้อง ควรให้การดำเนินการให้ข่าวสารและการศึกษาแก่ประชาชนในชนบท

7. ค่านิยมและทัศนคติ (Value standards and attitudes) ผู้นำในท้องถิ่นมีเหตุผลของตนเองที่จะปฏิบัติงานอย่างแข็งขันและมีทัศนคติที่ดีต่องาน

จากแนวคิดดังกล่าว ทำให้สามารถสรุปประเภทต่าง ๆ ของบทบาทได้ดังนี้

1. บทบาทที่ถูกกำหนด (Prescribed Role or Role Prescription) เป็นบทบาทการกำหนดสิทธิหน้าที่ทางสังคมได้

2. บทบาทที่ถูคาดหมาย (Role Expectation) เป็นบทบาทที่อยู่ในระดับของความคิดส่วนบุคคลหรือเป็นความคาดหวังของสังคมที่ต้องให้บุคคลแสดงบทบาทนั้น ๆ รวมทั้งความคาดหวังของตนเองว่า ควรแสดงพฤติกรรมอย่างไร

3. บทบาทที่เป็นจริง (Perform Role or Actual Role) เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง ซึ่งอาจเป็นบทบาทที่สังคมคาดหวังหรือเป็นบทบาทที่ตนเองคาดหวังหรือเป็นบทบาทที่ถูกกำหนดหรืออาจจะไม่เป็นไปตามบทบาทที่ถูกกำหนดและบทบาทที่ถูคาดหมายก็ได้

ในสังคมของมนุษย์ การที่คนเราอยู่ร่วมกันในชุมชนหนึ่ง ๆ นั้นย่อมมีการปฏิสัมพันธ์กัน (Interaction) ฟังพาอาศัยกันและกัน ต่างมีหน้าที่ สถานะและมีบทบาทที่ต่างกัน รากฐานของการเกิดบทบาทและสถานะภาพอธิบายได้ด้วยปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) และการแบ่งงานกันทำ (Division of labour) นั่นคือองค์กรทางสังคม ประกอบไปด้วยโครงข่ายของบทบาทซึ่งบังคับและให้แนวทางแก่การกระทำของแต่ละบุคคลในสังคมเข้าไปรับตำแหน่งที่มีหน้าที่หนึ่ง ในสถานภาพหนึ่งนั้นหมายถึง การยอมรับรูปแบบของพฤติกรรมที่ถูกกำหนดมาแล้วจากตำแหน่ง หน้าที่และสถานภาพนั้น ๆ พฤติกรรมดังกล่าวนี้คือ บทบาทที่สังคมคาดหวังไว้ (Expected Role)

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ ซึ่งมีทั้งความหมายคล้ายคลึงกัน และแตกต่างกันไป ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับทัศนคติ และภูมิหลังทางวิชาการของแต่ละท่าน ดังต่อไปนี้

สหประชาชาติ (United Nations, 1978, p.4) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่าเป็นกระบวนการเกี่ยวกับการตัดสินใจและการกระทำ ในกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งการตัดสินใจจะเกี่ยวกับจุดประสงค์ทางสังคมและการจัดสรรทรัพยากร ส่วนการกระทำจะเป็นการกระทำโดยความสมัครใจต่อกิจกรรมและโครงการ

คีช (Keith, 1972, p.136) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วม หมายถึงการเกี่ยวข้องทางจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำเพื่อจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

สตาเวนเฮเกิน (Stavenhagen, 1971, p. 74) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการที่สมาชิกของกลุ่มที่มีการกระทำออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน ในการที่จะแสดงให้เห็นถึงความสนใจและความต้องการร่วมกันและมีความต้องการที่จะบรรลุเป้าหมายร่วมทางด้านเศรษฐกิจสังคมหรือการเมืองหรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้มีอิทธิพลต่ออำนาจมติชนไม่ว่าจะเป็นทั้งทางตรงหรือทางอ้อม

เออร์วิน (Erwin, 1976, p.138) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญ ร่วมกับการใช้ วิทยากรที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์ (2551) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของ บุคลากรว่าหมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มตัดสินใจในการ ปฏิบัติงานและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวของบุคลากรเอง การที่ จะสามารถทำให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งสภาพ ความเป็นอยู่ของบุคลากรให้ดีขึ้นนั้นผู้นำจะต้องยอมรับในปรัชญาการพัฒนาว่า มนุษย์ทุกคนมี ความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม เป็นที่ ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของส่วนรวมในองค์กร

ตินปรัชญพฤษี (2539) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการมีส่วนร่วมหรือภาวะผู้ตามนี้ ได้รับความสนใจจากนักวิชาการส่วนใหญ่ไม่น้อยมาก เนื่องจากนักวิชาการคิดว่าหากองค์กรมีภาวะ ผู้นำที่ดีก็พลอยมีผู้ตามที่ดีไปด้วย เป็นการมองค่อนข้างแคบ เพราะนอกจากจะมอง ปรากฏการณ์เพียงด้านเดียว การที่นักวิชาการให้ความสำคัญแก่การมีส่วนร่วมหรือภาวะผู้ ตามนั้น พอสรุปสาเหตุดังนี้

1. นักวิชาการบางคนอาจไม่แน่ใจว่าองค์กรมีความจำเป็นมากน้อยเพียงใดที่จะต้องให้ ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. ผู้คนยังไม่แน่ใจว่าวัตถุประสงค์ของการยอมให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วม คืออะไรกัน แน่

3. หากผู้นำยอมให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมแล้วผู้ตามควรเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใดและลักษณะการเข้าไปมีส่วนร่วมเช่นนั้น สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตามอย่างไร

โกวิท พวงงาม (2542, หน้า 179) กล่าวถึงทฤษฎีการมีส่วนร่วมพอสรุปได้ดังนี้

1. โครงการที่จัดทำขึ้นจะต้องแสดงให้เห็นกลุ่มเป้าหมายสนใจว่า จะสนองความต้องการของบุคคลอย่างแท้จริง
2. กลุ่มเป้าหมายนั้นต้องได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้มากที่สุด
3. การตัดสินใจต้องมาจากกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่และไม่ขัดแย้งต่อความเชื่อต่าง ๆ ในชุมชนนั้น

โคเฮนและนอร์แมน (John M. Cohen & Norman T. Uphoff, 1977) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมโดยทั่วไปในขั้นตอนการวางแผนและตัดสินใจไม่ได้หมายความว่า จะเป็นการตัดสินใจและวางแผนได้เพียงอย่างเดียว ยังใช้การวางแผนและตัดสินใจควบคู่ไปกับขั้นตอนการปฏิบัติการด้วย การวางแผนและตัดสินใจยังเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องการรับผลประโยชน์ และการตรวจสอบและประเมินผลในกิจการพัฒนาด้วย จะเห็นว่าการวางแผนและตัดสินใจนั้นเกี่ยวข้องเกือบโดยตรงกับการปฏิบัติและมีเกี่ยวกับผลประโยชน์ และการตรวจสอบและประเมินผลด้วย นอกจากนี้ก็จะมีผลสะท้อนกลับจากการตรวจสอบและประเมินผลและการปฏิบัติกลับไปสู่การตัดสินใจอีกด้วย

รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วม

องค์การอนามัยโลก (อ้างอิงใน วิทยา ทิพย์ทอง, 2545, หน้า 18) ได้เสนอว่ารูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ถือว่าเป็นรูปแบบที่แท้จริงนั้น จะต้องประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอนคือ

1. การวางแผน ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาลำดับความสำคัญตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามและประเมินผล และประการสำคัญคือการตัดสินใจด้วย
2. การดำเนินกิจกรรม ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรร ควบคุมทางการเงินและการบริการ
3. การใช้ประโยชน์ ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำกิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและการควบคุมทางสังคม
4. การได้รับผลประโยชน์ ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่ที่เท่ากัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ในสังคมหรือวัตถุก็ได้

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531, หน้า 25-28) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งอ้างถึงความหมายที่องค์การสหประชาชาติให้ไว้ ซึ่งเน้นว่าจะต้องมีความหมายครอบคลุมถึงซึ่งคล้ายคลึงกับการเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมของ โคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff, 1977, p. 213-218) ที่ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งประกอบไปด้วย การริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจและตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ซึ่งมีอยู่ 3 ชั้น คือ การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็ผลประโยชน์ทางด้านวัตถุประสงค์ และส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลในกิจกรรมพัฒนา

จากแนวความคิดของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการกระทำที่กลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนในการตัดสินใจ ดำเนินการและติดตามตรวจสอบในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามความต้องการของตนและหรือของกลุ่มโดยการกระทำ จะเป็นด้วยความสมัครใจต่อขั้นตอนในกระบวนการมีส่วนร่วม

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล

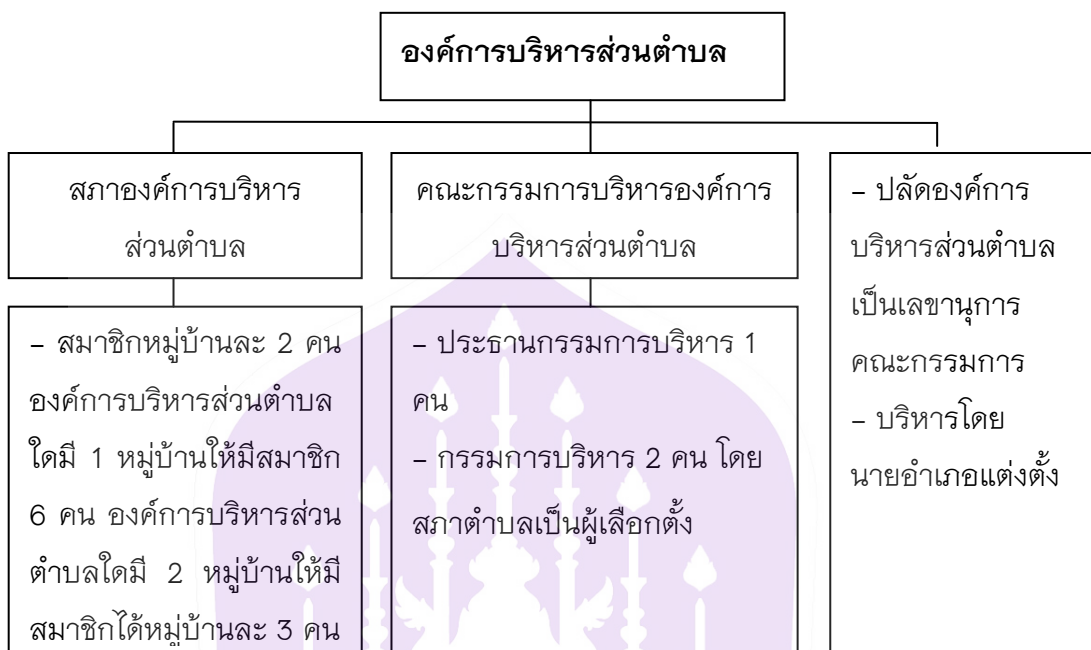
ตำบลเป็นหน่วยการปกครองที่สำคัญของการบริหารราชการส่วนภูมิภาค และด้วยเหตุที่เป็นชุมชนที่มีขนาดเหมาะสมและมีศักยภาพเพียงพอ รัฐบาลจึงได้มุ่งส่งเสริมให้องค์กรประชาชนได้มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารกิจการตำบลมากขึ้น โดยได้ออกพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ยกฐานะให้สภาตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคลและยกฐานะสภาตำบลซึ่งมีฐานะการคลังระดับเป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเรียกว่า องค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นรูปแบบใหม่ที่มีอิสระในระดับหนึ่งในการที่จะบริการการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า ความสำเร็จของการพัฒนาจะขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งจะต้องบริหารโครงการและงบประมาณของตนเองตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

โครงการการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล จะมีรูปแบบคล้ายกับของสภาผู้แทนราษฎรของประเทศโดยจะประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

1. โครงสร้างสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยสมาชิกหมู่บ้านละ 2 คน และองค์การบริหารส่วนตำบลเดิม 1 หมู่บ้านให้มีสมาชิก 6 คน องค์การบริหารส่วนตำบลเดิม 2 หมู่บ้านให้มีสมาชิกได้หมู่บ้านละ 3 คน
2. โครงสร้างฝ่ายบริหารประกอบด้วยประธานกรรมการบริหาร 1 คน และกรรมการบริหาร 2 คน โดยสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้เลือกแล้วเสนอให้นายอำเภอ แต่งตั้งและให้ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเลขานุการคณะกรรมการบริหาร
3. สมาชิกซึ่งได้รับเลือกตั้ง ราษฎรเลือกตัวแทนหมู่บ้านละ 2 คน โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี
4. คุณสมบัติของผู้เลือกตั้ง และผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลกฎหมายได้กำหนดไว้ (มาตรา 47) ให้ถือคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามเช่นเดียวกับสภาตำบล ทั้งนี้รวมถึงเหตุแห่งการพ้นจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลด้วย
5. ในส่วนของเลือกตั้ง ได้กำหนดรูปแบบการเลือกตั้งแบบทางตรงโดยวิธีลับ คือให้มีการสมัครรับเลือกตั้ง การพิมพ์บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง กำหนดวัน - เวลา การลงคะแนนมีคณะเจ้าหน้าที่ดำเนินการเลือกตั้งโดยเฉพาะและใช้บัตรเลือกตั้งในการลงคะแนน ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2538
6. โครงสร้างการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) พ.ศ. 2542 แสดงด้วยแผนภาพดังนี้

โครงสร้างการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบล

ภาพ 1 โครงสร้างการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบล

ที่มา: กองราชการส่วนตำบล. (2541)

การดำเนินงานจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับองค์การบริหารส่วนตำบล ภายใต้กรอบอำนาจและหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ที่จะต้องทำ 8 ประการ และหน้าที่ที่อาจจัดทำ 11 ประการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีหน้าที่การดำเนินงานที่เกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อม ดังนี้

หน้าที่ ที่ต้องจัดทำ ได้แก่ การจัดให้และบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก การรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล และการคุ้มครองดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หน้าที่ที่อาจจัดทำ ได้แก่ การจัดให้มีน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภค บริโภคและการเกษตร และการจัดให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ

ในการดำเนินงานจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้อย่างกว้างขวางไม่น้อยกว่าที่ในกรณีของเทศบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาลักษณะพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งครอบคลุมทั้งเขตเมืองและพื้นที่ชนบท อาจกล่าวได้ว่าภารกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลควรจะต้องกระทำได้อาจมีความหลากหลายมากกว่าในกรณีของเทศบาลอีกด้วย

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546) กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ตามมาตรา 67 (7) ระบุการคุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้ข้อบังคับแห่งกฎหมายขององค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล (กรมการปกครอง, 2546) และตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 290 ระบุอำนาจหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายบัญญัติตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่
2. การเข้าไปมีส่วนในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่ โดยเฉพาะในกรณีที่อาจมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน
3. การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่

จากกฎหมายดังกล่าว เป็นการให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นการที่แสดงให้เห็นถึงการสร้างกฎหมายรองรับการทำงานในการบริหารจัดการทรัพยากร โดยให้อำนาจกับหน่วยงานท้องถิ่นการดูแล เพื่อให้การดำเนินงานเป็นที่เกี่ยวข้องกับชุมชนมีประสิทธิภาพประสบความสำเร็จและสามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มที่ตามอำนาจกฎหมายที่ได้กำหนดไว้ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ทำให้การแก้ไขปัญหาในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความยั่งยืนและเกิดความสมดุล เพราะเกิดจากความร่วมมือของคนชุมชน เกิดความรัก ความหวงแหนในทรัพยากรซึ่งการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนทั้งชุมชนเอง องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาได้อย่างจริงจัง การให้อำนาจกับชุมชน ในการดูแลทรัพยากรร่วมกัน โดยมีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างข้อบัญญัติท้องถิ่นขึ้นมารองรับการดำเนินงานของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานของชุมชนมีประสิทธิภาพ ได้รับการยอมรับและเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีบทบาทสำคัญในการตราข้อบัญญัติตำบลขึ้นมาเพื่อรองรับการดำเนินงานของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน

อำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายสาธารณะ

การกำหนดนโยบายสาธารณะระดับชาติ เป็นของสถาบันบริหารในรัฐบาลกลางและการกำหนดนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นก็เป็นของสถาบันบริหารในรัฐบาลท้องถิ่นแต่ในประเทศที่มีรูปแบบรัฐบาลแบบรัฐเดี่ยว อำนาจหน้าที่ในการใช้อำนาจสูงสุดจะตกอยู่ที่รัฐบาลกลางซึ่งเป็นรัฐบาลเดียวของประเทศ อำนาจหน้าที่ในการกำหนด เพื่อความคล่องตัวในการปกครองประเทศ ในทางปฏิบัติ รัฐบาลกลางบางแห่งก็แบ่งปันหรือกระจายอำนาจหน้าที่ให้แก่หน่วยปกครองอื่น ๆ เช่น ประเทศไทยมีการมอบอำนาจหน้าที่บางส่วนให้แก่หน่วยปกครองส่วนภูมิภาค (จังหวัด อำเภอ) และหน่วยปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร การปกครองพิเศษเมืองพัทยา) (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2539, หน้า138)

กลไกในการกำหนดนโยบายสาธารณะ

ในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ผู้มีอำนาจหน้าที่ไม่ว่าจะเป็นไปในระดับรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลท้องถิ่น อาจเป็นผู้กำหนดขึ้นเองได้ ในลักษณะเช่นนี้เรียกว่า เป็นการกำหนดจากเบื้องบนลงสู่เบื้องล่าง (top-down) ในอีกลักษณะหนึ่งอาจมอบหมายลงไปให้หน่วยงานของระบบราชการในระดับต่าง ๆ เป็นผู้จัดทำและเสนอขึ้นมาตามลำดับชั้นจนถึงผู้มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายนั้น ๆ พิจารณาตัดสินใจก็ได้ ลักษณะเช่นนี้เป็นการกำหนดนโยบายสาธารณะจากเบื้องล่างขึ้นสู่เบื้องบน (bottom-up) นอกจากนี้ ยังอาจจัดตั้งหน่วยชำนาญการพิเศษขึ้นทำหน้าที่ในการจัดทำข้อเสนอโยบายเพื่อการตัดสินใจก็ได้ เช่น ประเทศไทยได้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมขึ้นเพื่อจัดทำข้อเสนอโยบายให้รัฐบาลตัดสินใจ เป็นต้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2539, หน้า 138-138)

กุลธน ธนาพงศธร (2522, หน้า 248-249) อธิบายกระบวนการกำหนดนโยบายไว้ว่าประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นการพิจารณาถึงปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องการแก้ไข กล่าวคือก่อนที่จะมีการกำหนดนโยบายอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น ย่อมจะต้องมีการพิจารณาถึงปัญหาที่ต้องแก้ไขโดยนโยบายนั้น ๆ แต่เนื่องจากในประเทศหนึ่ง ๆ ในขณะใดขณะหนึ่งย่อมจะมีปัญหาต่าง ๆ อยู่อย่างมากมาย ดังนั้น ในขั้นตอนนี้ ผู้กำหนดนโยบายจะต้องทำการค้นหา และรวบรวมปัญหาเหล่านั้น แล้วตัดสินใจเลือกปัญหาที่มีความสำคัญรีบด่วนที่สุดที่จะต้องแก้ไขโดยการกำหนดเป็นนโยบายต่อไป

2. ขั้นการเสนอความคิดริเริ่ม กล่าวคือ เป็นขั้นของการเสนอแนะความคิดริเริ่มต่าง ๆ ที่จะเห็นหนทางในการแก้ไขปัญหานั้นที่ได้รับการคัดเลือกแล้วว่ามีมีความสำคัญรีบด่วนที่สุดในการเสนอแนะ

ความคิดริเริ่มนี้ ผู้เสนออาจจะเสนอแนะหนทางเลือกวิธีแก้ไขได้หลาย ๆ วิธี และ ผู้เสนอแนะความคิดริเริ่มอาจจะเป็นบุคคลในฝ่ายการเมือง ข้าราชการประจำหรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดก็ได้

3. ขั้นการค้นหา รวบรวมข่าวสารข้อมูล และปัจจัยต่าง ๆ เพื่อเป็นหลักประกันได้ว่าความคิดริเริ่มต่าง ๆ ที่มีผู้เสนอแนะขึ้นนั้น เป็นความคิดที่สามารถนำมาปฏิบัติได้และสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้สำเร็จตามเป้าหมาย จึงต้องประมวลรวมข่าวสารข้อมูล และปัจจัยต่าง ๆ ที่สังคมนั้นมีอยู่ หรือเป็นอยู่ในขณะนั้นให้มากที่สุดและถูกต้องตรงกับความเป็นจริงที่สุด

4. ขั้นการยกร่างนโยบายเบื้องต้น เมื่อได้ประมวลรวบรวมข่าวสารข้อมูลและปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นเครื่องตัดสินใจได้ว่า ความคิดริเริ่มใดที่สามารถนำมากำหนดเป็นนโยบายและสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างแท้จริงแล้ว ก็ดำเนินการยกร่างเป็นนโยบายขึ้นเอาไว้อย่างคร่าว ๆ โดยอาจที่จะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ในภายหลัง

5. ขั้นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่างนโยบาย เมื่อได้ดำเนินการยกร่างนโยบายขึ้นต้นแล้ว ก่อนที่จะได้กำหนดนโยบายอย่างหนึ่งอย่างใดออกไปอย่างเด็ดขาด ผู้กำหนดนโยบายควรจะฟังความคิดเห็น ทศนคติและปฏิกิริยาจากประชาชน กลุ่มชน และองค์การต่าง ๆ เกี่ยวกับร่างนโยบายนั้น ซึ่งขั้นตอนนี้เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนและกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ ได้แสดงทรรศนะที่จะยอมรับ หรือไม่ยอมรับร่างนโยบายนั้น ๆ และเท่ากับเปิดโอกาสให้ผู้กำหนดนโยบายมีเวลาสำรวจตรวจสอบ ประเมินผล และแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ อย่างแท้จริง

6. ขั้นการกำหนด หรือวางนโยบาย หลังจากที่ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในร่างนโยบายเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้กำหนดนโยบายก็ดำเนินการวางหรือกำหนดนโยบายเป็นขั้นสุดท้าย ซึ่งเท่ากับว่าภารกิจในการกำหนดนโยบายใกล้ที่จะสิ้นสุดลงแล้ว

7. ขั้นการประกาศใช้นโยบาย นโยบายที่ได้กำหนดขึ้นอย่างเรียบร้อยแล้วนั้น จะยังไม่มีผลบังคับใช้ตราบเท่าที่ยังมิได้มีการประกาศให้ประชาชนได้ทราบโดยทั่วถึง ดังนั้นการประกาศใช้นโยบายจึงเท่ากับเป็นขั้นตอนสุดท้าย ของกระบวนการกำหนดนโยบายและถือเป็นขั้นตอนเริ่มต้นของการนำเอานโยบายไปปฏิบัติ ส่วนวิธีการประกาศใช้นโยบายนั้นอาจเป็นการประกาศโดยผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ ก็ได้ เช่น วิทยุ หนังสือพิมพ์ หรือเอกสารของทางราชการ เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการป้องกันไฟป่า

ความหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ไว้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าและเรียบเรียงพอสรุปได้ ดังนี้

วีระวัฒน์ เนียมสุวรรณ (2527) ให้ความหมายว่า การอนุรักษ์ หมายถึงการรู้จักใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ และเป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด ทั้งนี้ต้องให้สูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด พร้อมทั้งกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยทั่วถึงกันและมีอายุการใช้งานได้นานที่สุด

เกษม จันทร์แก้ว (2530, หน้า 99 – 100) ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ไว้ว่าการอนุรักษ์หมายถึง การเก็บรักษา สงวน ซ่อมแซม ปรับปรุง และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อที่จะเอื้ออำนวยให้คุณภาพสูง ในการสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์ตลอดไปหรืออีกความหมายหนึ่ง คือเป็นการใช้ตามความต้องการที่จำเป็น และประหยัดไว้เพื่อใช้ในอนาคต

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2556) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อม คือทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ทั้งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิตรวมทั้งที่เป็นรูปธรรม (สามารถจับต้องและมองเห็นได้) และนามธรรม (ตัวอย่างเช่นวัฒนธรรมแบบแผน ประเพณี ความเชื่อ) มีอิทธิพลเกี่ยวโยงถึงกันเป็นปัจจัยในการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ผลกระทบจากปัจจัยหนึ่งจะมีส่วนเสริมสร้าง หรือทำลายอีกส่วนหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ สิ่งแวดล้อมเป็นวงจร และวัฏจักรที่เกี่ยวกันไปทั้งระบบ

ศุภชัย เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2534) ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมว่า หมายถึง การใช้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยความชาญฉลาด และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษย์ให้มากที่สุด และมีระยะเวลาในการใช้งานยาวนานที่สุด

Encycl.Britannica(1988อ้างอิงใน พระธรรมปิฎก, 2541) ให้คำจำกัดความว่าการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การจัดการให้มนุษย์ใช้ประโยชน์จากชีวภาพอย่างอำนวยคุณประโยชน์ที่ยั่งยืนได้มากที่สุดพร้อมทั้งธำรงรักษาไว้ซึ่งศักยภาพของชีวภาพนั้นให้คงสามารถสนองความต้องการและความใฝ่ปรารถนาของมนุษย์รุ่นต่อไปในอนาคตได้สืบไปด้วย

ในการที่จะอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีส่วนที่ต้องเก็บรักษาไว้ อย่างหวงแหน และบางส่วนทรัพยากรธรรมชาติสามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมที่สุด ซึ่งความหมายที่แท้จริงของคำว่า “อนุรักษ์” สามารถแบ่งออกได้ 2 ระดับ เพื่อสะดวกและง่ายต่อการควบคุมและป้องกันปัญหาที่จะตามมา คือ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งลักษณะของการอนุรักษ์ทั้ง 2 ระดับ คือ

1. การสงวนและหวงห้าม หมายถึง การอนุรักษ์ในลักษณะที่ต้องมีการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดและเข้มงวดกวดขันกับการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้น ซึ่งในกรณีนี้จะต้องพิจารณาทั้งแหล่งที่มาของทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติเองการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในระดับนี้ จะถือว่ามีความสำคัญสูงสุด และจำเป็นจะต้องให้มีมาตรการหรือแนวทางในการสงวนหรือหวงห้ามโดยเร็ว ก่อนจะมีการทำลาย เพราะเมื่อเกิดการทำลายแล้วจะเป็นการยากในการที่จะฟื้นฟูให้มีสภาพเหมือนเดิมได้

2. การอนุรักษ์ เป็นระดับของการอนุรักษ์ที่มีการควบคุมดูแล และเข้มงวดกวดขันกับการใช้ประโยชน์ของทั้งทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งทรัพยากรธรรมชาตินั้น ๆ ที่มีความสำคัญเป็นอันดับรองลงมาจาก การสงวนหรือหวงห้าม เพราะการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ จำเป็นจะต้องมีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ จึงจำเป็นจะต้องมีการศึกษาในรายละเอียดถึงสภาพแวดล้อมและเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและทางอ้อมกับทรัพยากรธรรมชาตินั้น ๆ เพราะการที่จะกำหนดให้ทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภทและ ทุกแหล่งต้องมีการสงวนและหวงห้ามอย่างเข้มงวดนั้นคงเป็นไปได้ จึงจำเป็นต้องศึกษา ความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการที่จะนำทรัพยากรธรรมชาตินั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อสภาพสังคมและเศรษฐกิจของบริเวณนั้นจะได้ดีขึ้น และในขณะเดียวกันก็มีการพิจารณาเพื่อการควบคุมและป้องกันปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่อาจจะเกิดต่อไปในอนาคต

การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้ง 2 ระดับ เป็นจุดเริ่มต้นของการควบคุมป้องกันและแก้ไขปัญหาการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำลังเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศไทยในปัจจุบัน เพราะในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยถือเป็นประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติเกือบทุกประเภทค่อนข้างมากไม่ว่าจะเป็น ป่าไม้ แร่ หรือทรัพยากรน้ำ แต่จากสภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือยหรืออย่างไม่มีประสิทธิภาพนี้เอง ทำให้ปัญหาต่าง ๆ เริ่มแสดงให้เห็นถึงการขาดแคลน การเกิดปัญหาด้านมลภาวะรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งอดีตที่ผ่านมาภาครัฐบาลและเอกชนต่างมุ่งเฉพาะถึงการพัฒนาเพื่อให้ประเทศมีสภาพเศรษฐกิจและสังคม ที่ดีเท่านั้น โดยไม่ได้คำนึงถึงแผนการอนุรักษ์หรือป้องกันปัญหาล้างแวดล้อมอย่างจริงจัง ปัจจุบันทั้งภาครัฐบาลและเอกชนต่างเริ่มสำนึกถึงนโยบายการพัฒนาของประเทศที่ได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่มีประสิทธิภาพจึงเริ่มที่จะมีการกำหนดนโยบายมาตรการ กฎหมาย และระเบียบต่าง ๆ เพื่อการควบคุมและป้องกันปัญหาล้างแวดล้อมที่เกิดขึ้น

อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์ (2552) กล่าวถึง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ดังนี้

สิทธิและการมีส่วนร่วม

สิทธิของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในการอนุรักษ์ และมีส่วนร่วมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาตรา 66 บุคคลซึ่งร่วมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนสิทธิของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 66 ข้างบนนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. สิทธิในการที่จะอนุรักษ์ ฟื้นฟูจารีต ประเพณี ภูมิปัญญาของท้องถิ่น รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. สิทธิในการมีส่วนร่วมกับรัฐในการจัดการ ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น
3. สิทธิในการที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สิทธิของบุคคลในการที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีคุณภาพ และมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

มาตรา 67 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครองส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม

สิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะ

มาตรา 56 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชนหรือส่วนได้เสีย อันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

สิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารก่อนการอนุญาตหรือดำเนินโครงการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสิทธิในการแสดงความคิดเห็นผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็น

มาตรา 57 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจงและเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว

หน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หน้าที่ของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มาตรา 71 บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รักษาผลประโยชน์ของชาติ และปฏิบัติตามกฎหมาย

มาตรา 73 บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร ช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะ เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พินิจ พิทักษ์ ปกป้องและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งนี้ ตามกฎหมายบัญญัติ

หน้าที่ของรัฐในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มาตรา 85 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้

1. จัดให้มีการวางผังเมือง พัฒนา และดำเนินการตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
2. จัดให้มีแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและทรัพยากรธรรมชาติอื่นอย่างเป็นระบบและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ทั้งต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวนบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล
3. ส่งเสริมบำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

จากความหมายการอนุรักษ์ของนักวิชาการข้างต้นพอสรุปได้ว่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหมายถึง การใช้สิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด โดยให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการป้องกัน ควบคุม ฟื้นฟู และบำรุงรักษาให้คงสภาพเดิมให้มีไว้ใช้ในอนาคตในการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหไฟป่า และหมอกควัน ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเช่นกัน

สาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อม

สาเหตุหลักของปัญหาสิ่งแวดล้อมมีอยู่ 2 ประการ คือ

1. การเพิ่มของประชากร (Population growth) ปริมาณการเพิ่มของประชากรก็ยังอยู่ในอัตราทวีคูณ (Exponential Growth) เมื่อผู้คนมากขึ้นความต้องการบริโภคทรัพยากรก็เพิ่มมากขึ้นทุกทางไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหาร ที่อยู่อาศัย พลังงาน

2. การขยายตัวของเศรษฐกิจ และความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี (Economic Growth Technological Progress) ความเจริญทางเศรษฐกิจนั้นทำให้มาตรฐานในการดำรงชีวิตสูงตามไปด้วยมีการบริโภคทรัพยากรจนเกินกว่าความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชีวิตมีความจำเป็นต้องใช้พลังงานมากขึ้นตามไปด้วยในขณะเดียวกันความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีก็ช่วยเสริมให้วิธีการนำทรัพยากรมาใช้ได้ง่ายขึ้นและมากขึ้น

ผลที่เกิดจากปัญหาสิ่งแวดล้อม

ผลสืบเนื่องอันเกิดจากปัญหาสิ่งแวดล้อม คือ ทรัพยากรธรรมชาติร่อยหรอ เนื่องจากการใช้ทรัพยากรกันอย่างไม่ประหยัด อาทิ ป่าไม้ถูกทำลาย ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ขาดแคลนน้ำ ภาวะมลพิษ (Pollution) เช่น มลพิษในน้ำ ในอากาศและเสียง มลพิษในอาหาร สารเคมีอันเป็นผลมาจากการเร่งรัดทางด้านอุตสาหกรรมนั่นเอง

แนวคิดเกี่ยวกับไฟป่า

ไฟป่า (Forest fire) หมายถึง ไฟที่เผาไหม้เชื้อเพลิงตามธรรมชาติในป่าหรือทุ่งหญ้า หรือไร่ร้างหรือในสวนป่า แล้วลุกลามอย่างอิสระ ปราศจากการควบคุม โดยเชื้อเพลิงที่ถูกเผาไหม้ได้แก่อินทรีย์วัตถุที่กำลังย่อยสลาย (Duff) ซากพืชที่ร่วงหล่น (litter) หญ้า กิ่งไม้แห้ง ท่อนไม้ ตอไม้ ไม้พุ่มและไม้ยืนต้นบางส่วน (สันต์ เกตุประณีต และคณะ, 2534)

สาเหตุของการเกิดไฟป่า

ศิริ อัดตะอัคร (2543) ไฟป่าเกิดจาก 2 สาเหตุ คือ

1. เกิดจากธรรมชาติ

1.1 ไฟป่าที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ เช่น พืชป่า กิ่งไม้เสียดสีกัน ภูเขาไฟระเบิด ก้อนหินกระทบกัน แสงแดดตกกระทบผลึกหิน แสงแดดส่องผ่าน หยดน้ำ ปฏิกริยาเคมีในดินป่าพรุ การลุกไหม้ในตัวเองของสิ่งมีชีวิต แต่สาเหตุที่สำคัญ คือ พืชป่า เป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดไฟป่าโดยที่พืชป่าแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

1.1.1 พืชป่าแห้ง คือ พืชป่าที่เกิดขึ้นในขณะที่มีฝนตก มักเกิดในช่วงฤดูแล้ง สายฟ้าจะเป็นสีแดง เกิดจากเมฆที่เรียกว่า เมฆฟ้าผ่า ซึ่งเมฆดังกล่าวจะมีแนวการเคลื่อนตัวที่แน่นอนเป็นประจำทุกปี พืชป่าแห้งเป็นสาเหตุสำคัญของไฟป่าในเขตอบอุ่น

1.1.2 พายุฟ้าผ่า คือ พายุฟ้าผ่าที่เกิดควบคู่ไปกับการเกิดพายุฝนฟ้าคะนอง ดังนั้นประกายไฟฟ้าที่เกิดจากพายุฟ้าผ่า จึงมักไม่ทำให้เกิดไฟไหม้ หรืออาจเกิดได้บ้างแต่ไม่ลุกลามไปไกล เนื่องจากความชื้นสัมพัทธ์ และความชื้นของเชื้อเพลิงสูง พายุฟ้าผ่าในเขตร้อนรวมถึง ประเทศไทย มักจะเป็นพายุฟ้าผ่าเปียก จึงแทบจะไม่เห็นสาเหตุของไฟป่าในเขตร้อนนี้เลย กิ่งไม้เสียดสีกัน อาจเกิดขึ้นได้ในพื้นที่ป่าที่มีไม้ชื้นอยู่อย่างหนาแน่น และมีสภาพอากาศแห้งจัด เช่น ในป่าไผ่หรือป่าสน

2. สาเหตุเกิดจากมนุษย์

ไฟป่าที่เกิดในประเทศกำลังพัฒนาในเขตร้อนส่วนใหญ่จะมีสาเหตุมาจากกิจกรรมของมนุษย์ ดังนั้นจึงถือได้ว่าไฟป่าในประเทศไทยทั้งหมดเกิดจากการกระทำของคน โดยมีสาเหตุต่างๆ กันไป ได้แก่

2.1. เก็บหาของป่าเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดไฟป่ามากที่สุด การเก็บหาของป่าส่วนใหญ่ได้แก่ ไข่มดแดง เห็ด ใบตองตึง ไม้ไผ่ น้ำผึ้ง ผักหวาน และไม้พิน การจุดไฟส่วนใหญ่เพื่อให้พื้นป่าโล่ง เดินสะดวก หรือให้แสงสว่างในระหว่างการเดินทางผ่านป่าในเวลากลางคืน หรือจุดเพื่อกระตุ้นการงอกของเห็ด หรือกระตุ้นการแตกใบใหม่ของผักหวานและใบตองตึง หรือจุดเพื่อไล่ตัวมดแดงออกจากรัง รมควันไล่ผึ้ง หรือไล่แมลงต่างๆ ในขณะที่อยู่ในป่า

2.2 เผาไร่เป็นสาเหตุที่สำคัญรองลงมา การเผาไร่ก็เพื่อกำจัดวัชพืชหรือเศษซากพืชที่เหลืออยู่ภายหลังการเก็บเกี่ยว ทั้งนี้เพื่อเตรียมพื้นที่เพาะปลูกในรอบต่อไป ทั้งนี้โดยปราศจากการทำแนวกันไฟและปราศจากการควบคุม ไฟจึงลามเข้าป่าที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง

2.3 แกล้งจุดในกรณีที่ประชาชนในพื้นที่มีปัญหาความขัดแย้งกับหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเรื่องที่ทำกินหรือถูกจับกุมจากการกระทำผิดในเรื่องป่าไม้ ก็มักจะหาทางแก้แค้นเจ้าหน้าที่ด้วยการเผาป่า

2.4 ความประมาทเกิดจากการเข้าไปพักผ่อนในป่า ก่อกองไฟแล้วลืมดับ หรือทิ้งก้นบุหรี่ลงบนพื้นป่า เป็นต้น

2.5 ล่าสัตว์โดยใช้วิธีไล่เหล่า คือจุดไฟไล่ให้สัตว์หนีออกจากที่ซ่อน หรือจุดไฟเพื่อให้แมลงบินหนีไฟ นกชนิดต่าง ๆ จะบินมากินแมลง แล้วดักยึนกอีกทอดหนึ่ง หรือจุดไฟเผาทุ่งหญ้า เพื่อให้หญ้าไหม้แต่กระบัต ล่อให้สัตว์ชนิดต่างๆ เช่น กระตัง กวาง กระต่าย มากินหญ้า แล้วดักกรยิงสัตว์นั้นๆ

2.6 เลี้ยงปศุสัตว์ประชาชนที่เลี้ยงปศุสัตว์แบบปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติ มักลักลอบจุดไฟเผาป่าให้โล่งมีสภาพเป็นทุ่งหญ้าเพื่อเป็นแหล่งอาหารสัตว์

2.7 ความคึกคะนองบางครั้งการจุดไฟเผาป่าเกิดจากความคึกคะนองของผู้จุด โดยไม่มีวัตถุประสงค์ใดๆ แต่จุดเล่นเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น

การควบคุมไฟป่า

สันต์ เกตุประณีต และคณะ (2534) ให้ความหมายของการควบคุมไฟป่า (forest fire control) ไว้ว่าเป็นระบบของการจัดการและแก้ไขปัญหาไฟป่าอย่างครบวงจรกล่าวคือเริ่มต้นตั้งแต่ป้องกันไม่ให้เกิดไฟป่าโดยศึกษาถึงสาเหตุของการเกิดไฟป่าในแต่ละท้องถิ่นแล้ววางแผนป้องกันหรือกำจัดต้นตอของสาเหตุนั้นเสียหากได้ผลไฟป่าก็จะไม่เกิดแต่ในทางปฏิบัติแล้ว แม้จะมีการป้องกัน ไฟป่าได้ดีเพียงใดก็ยังไม่สามารถป้องกันได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ไฟป่ายังมีโอกาสเกิดขึ้นได้อีกดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีมาตรการอื่นๆรองรับตามมาได้แก่การเตรียมการดับไฟการตรวจหาไฟ การดับไฟและการประเมินผลการปฏิบัติงาน

ชนิดของไฟป่า

ไฟป่าสามารถแบ่งเป็นชนิดใหญ่ๆได้ 3 ชนิดตามลักษณะของเชื้อเพลิงที่ถูกเผาไหม้ ได้แก่ไฟใต้ดิน (ground fire) ไฟผิวดิน (surface fire) และไฟเรือนยอด (crownfire) ดังนี้

1. ไฟใต้ดินคือไฟที่ไหม้อินทรีย์วัตถุที่อยู่ใต้ชั้นผิวของพื้นป่าเกิดขึ้นในป่าบางประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งป่าในเขตอบอุ่นที่มีระดับความสูงมากซึ่งอากาศหนาวเย็นทำให้อัตราการย่อยสลายอินทรีย์วัตถุต่ำจึงมีปริมาณอินทรีย์วัตถุสะสมอยู่บนหน้าดินแต่ในปริมาณมากและเป็นชั้นหนาในบริเวณที่ชั้นอินทรีย์วัตถุหนามากไฟชนิดนี้อาจไหม้แทรกลงไปใต้ผิwp่าได้หลายฟุตและลุกลามไปเรื่อยๆใต้ผิwp่าในลักษณะการครุกรุ่นอย่างช้าๆไม่มีเปลวไฟและมีควันน้อยมากจึงเป็นไฟที่ตรวจพบหรือสังเกตพบได้ยากที่สุดและเป็นไฟที่มีอัตราการลุกลามช้าที่สุดแต่เป็นไฟที่สร้างความเสียหายให้แก่พื้นที่ป่าไม้มากที่สุดเพราะไฟจะไหม้ทำลายรากไม้ทำให้ต้นไม้ใหญ่น้อยทั้งป่าตายในเวลาต่อมาจึงไปกว่านั้นยังเป็นไฟที่ควบคุมได้ยากที่สุดอีกด้วย

2. ไฟผิวดินคือ ไฟที่ไหม้ลุกลามไปตามผิวดินโดยเผาไหม้เชื้อเพลิงบนพื้นป่าอันได้แก่ใบไม้กิ่งก้านแห้งที่ตกอยู่บนพื้นป่าหญ้าลูกไม้เล็กๆไม้พื้นล่างกอไผ่ไม้พุ่มไฟชนิดนี้เป็นไฟที่พบมากที่สุดและพบโดยทั่วไปในแทบทุกภูมิภาคของโลกความรุนแรงของไฟจะขึ้นอยู่กับชนิดและประเภทของเชื้อเพลิงโดยทั่วไปไฟชนิดนี้จะไม่ทำอันตรายต้นไม้ใหญ่ถึงตายแต่จะทำให้เกิดรอยแผลไฟไหม้ซึ่งมีผลให้อัตราการเจริญเติบโตของต้นไม้ลดลงคุณภาพของเนื้อไม้ลดลงไม้มีรอยตำหนิและทำให้ต้นไม้อ่อนแอจนโรคและแมลงสามารถทำอันตรายต้นไม้ได้โดยง่าย

3. ไฟเรือนยอดคือ ไฟที่ไหม้ลุกลามจากยอดของต้นไม้ หรือไม้พุ่มต้นหนึ่งไปยังยอดของต้นไม้หรือไม้พุ่มอีกต้นหนึ่งส่วนใหญ่เกิดในป่าสนในเขตอบอุ่นไฟชนิดนี้มีอัตราการลุกลามที่รวดเร็วมากและเป็นอันตรายอย่างยิ่งสำหรับพนักงานดับไฟป่าทั้งนี้เนื่องจากไฟมีความ

รุนแรงมากและมีความสูงเปลวไฟประมาณ 10 -30 เมตรแต่ในบางกรณีไฟอาจมีความสูงถึง 40-50 เมตรโดยเท่าที่ผ่านมามีปรากฏว่ามีพนักงานดับไฟป่าจำนวนไม่น้อยถูกไฟชนิดนี้ล้อมจนหมดทางหนีและถูกไฟครอกตายในที่สุดไฟเรือนยอด โดยทั่วไปอาจต้องอาศัยไฟผิวดินเป็นสื่อไม่มากนักน้อย (ศิริ อัดคะอัคร, 2543)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

พยุห์ นิยม (2545) ได้ทำการศึกษา เรื่อง บทบาทผู้นำท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม:ศึกษาในพื้นที่กิ่งอำเภอกรงปินัง จังหวัดยะลา ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของผู้นำท้องถิ่นต่อการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาพรวม อยู่ระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของผู้นำท้องถิ่นต่อการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่การรับรู้ข่าวสาร การได้รับการยอมรับในการเป็นผู้นำการได้รับการสนับสนุนจากประชาชนและองค์การบริหารส่วนตำบลและอาชีพหลักส่วนปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและระดับการศึกษา

สุริยา แก้วนารายณ์ (2547) ได้ศึกษาระดับบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า คณะผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสมุทรสาครมีบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับมากใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการออกข้อบัญญัติ ด้านการจัดทำร่างงบประมาณ และด้านการเสนอแผนงาน/โครงการควบคุมและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมส่วนด้านการควบคุมติดตามแผนงาน/โครงการอยู่ในระดับปานกลาง

อรวรรณหลังสัน (2554) ได้ทำการศึกษาศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน ในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ด้านการป้องกันพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีศักยภาพในด้านการป้องกันระดับมาก ด้านการเตรียมพร้อมพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีศักยภาพในการเตรียมพร้อมในระดับมาก ด้านการช่วยเหลือขณะเกิดภัยพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีศักยภาพในด้านการช่วยเหลือขณะเกิดภัยระดับปานกลาง และด้านการฟื้นฟูพบว่า กำนัน

ผู้ใหญ่วัย มีศักยภาพในด้านการฟื้นฟูในระดับมาก และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่วัย ในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน พบว่าด้านการป้องกันปัจจัยส่วนบุคคลในเรื่องระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งมีความสัมพันธ์กับศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่วัย ด้านการเตรียมความพร้อมพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลในเรื่องอายุมีความสัมพันธ์กับศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่วัย ด้านการช่วยเหลือขณะเกิดภัยพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลในเรื่องอายุมีความสัมพันธ์กับศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่วัย และด้านการฟื้นฟูพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลในเรื่องของอายุมีความสัมพันธ์กับศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่วัย ในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน

ลักขณกร สกุนคง (2548) ได้ศึกษา บทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับดีมาก มีการรับข้อมูลข่าวสารจากหนังสือพิมพ์วิทยุโทรทัศน์ ระดับดี มีบทบาทและมีส่วนร่วมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับบางครั้งและผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการรับรู้ข่าวสาร ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันมีบทบาทและมีส่วนร่วม ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน กลุ่มที่มีบทบาทแตกต่างกันได้แก่ กลุ่มที่มีการรับรู้ข่าวสารปานกลางกับกลุ่มที่มีการรับรู้ข่าวสารมาก กลุ่มที่มีส่วนร่วมแตกต่างกันได้แก่ กลุ่มรับรู้ข่าวสารปานกลางกลับกลุ่มที่มีการรับรู้ข่าวสารมาก กลุ่มที่มีส่วนร่วมแตกต่างกันได้แก่ กลุ่มรับรู้ข่าวสารต่ำกับกลุ่มที่มีการรับรู้ข่าวสารปานกลางและกลุ่ม ที่มีการรับรู้ข่าวสารปานกลางกับกลุ่มที่มีการรับรู้ข่าวสารมาก

สุภัคจารีย์ เชื้อยัง (2553) ได้ศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้วในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควัน พบว่าสาเหตุการเกิดหมอกควันที่เกิดขึ้นในตำบลดอนแก้วนั้นมาจากการเผาขยะในครัวเรือน การเผาไร่นาจ้างการเก็บเกี่ยว การเผาป่าและจากสาเหตุอื่น ๆ เช่น ควันจากยานพาหนะ ฝุ่นละอองและควันไฟที่ลอยมาจากที่อื่นด้วย โดยองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้วได้มีบทบาทสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันทางตรงคือ มีการตราข้อบัญญัติเกี่ยวกับกับการควบคุมควันไฟและฝุ่นละอองจากการเผามาบังคับใช้การประชาสัมพันธ์ถึงโทษของการเผา และการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของปัญหาหมอกควันในพื้นที่ การเพิ่มพื้นที่สีเขียว และการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของปัญหาหมอกควันในอนาคต ในส่วนของบทบาทประชาชนในพื้นที่นั้น ส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือกับโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้วดี โดยนโยบาย/โครงการ/ข้อบัญญัติที่องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้วมีนั้นออกเผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชนใน

ห้องที่เพื่อรับทราบข้อมูล ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหมอกควันและวิธีป้องกันและแก้ไข ปัญหาหมอกควันด้วย อีกทั้งยังมีการแสดงความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะแก่ผู้บริหารและบุคลากร ขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนแก้วในบางส่วน เพื่อนำไปพิจารณากำหนดออกมาเป็น ผลงาน/นโยบาย ที่เหมาะสมกับพื้นที่ของตน ปัญหา อุปสรรคแนวทางในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาหมอกควันคือ ประชาชนบางส่วนยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับโครงการที่องค์การบริหารส่วนตำบลคอนแก้วได้จัดทำ โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในพื้นที่บ้านจัดสรร อีกทั้งยังขาด แคลนบุคลากรในด้านนี้ ทำให้การทำงานยังไม่ทั่วถึง ประชาชนทุกกลุ่มและบางโครงการก็ขาด การประสานงานอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้า และหมอกควัน การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative Research) ผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าโดยลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา
3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. กรอบแนวคิดการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชน ในพื้นที่ตำบลวังแก้ว อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง จำนวน 200 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งออกเป็น

- 1 ผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว ประกอบด้วย
 - 1.1 นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน
 - 1.2 รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน
 - 1.3 ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน
 - 1.4 ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน
- 2 ผู้นำชุมชน ประกอบด้วย
 - 2.1 กำนัน 1 คน
 - 2.2 ผู้ใหญ่บ้าน 6 คน
 - 2.3 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 14 คน
 - 2.4 แพทย์ประจำตำบล 1 คน
 - 2.5 สารวัตรกำนัน 3 คน
 - 2.6 ประธานประชาคมหมู่บ้าน 7 คน

- 2.7 ประธานผู้สูงอายุ 7 คน
- 2.8 พระสงฆ์ 7 รูป
- 2.9 ประธานกลุ่มกองทุนสตรี 7 คน
- 2.10 ประธานกลุ่มแม่บ้าน 7 คน
- 2.11 ประธานกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ 7 คน
- 2.12 ประธาน อสม. 7 คน
- 2.13 ประธานฝ่ายแม่ว 7 คน
- 2.14 ปราชญ์ชาวบ้าน 45 คน
- 2.15 ประธานกลุ่มเยาวชน 7 คน
- 2.16 ประธานกลุ่มเกษตรกร 7 คน
- 2.17 อปพร. 55 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ (Independent) ประกอบด้วย ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ
2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ บทบาทในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ด้านการกำหนดนโยบายและแผนงาน ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติ และด้านการสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม เรื่อง บทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้วและผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปและคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้นำท้องถิ่น ซึ่งเป็นแบบตรวจคำตอบ (Check list) ได้แก่ เพศ อายุ และอาชีพ บทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้า และหมอกควัน คือ

1. ด้านการกำหนดนโยบายและแผนงาน
2. ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติ
3. ด้านการสนับสนุนการมีส่วนร่วม

แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปและแบบสอบถามที่ใช้การวัดระดับบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟ

ป่า และหมอกควัน ในเขตพื้นที่ตำบลวังแก้ว คือเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยแบ่งออก 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ได้ให้คะแนนของแต่ละข้อคำถาม (ประคอง กรรณสูตร, 2538) และมากำหนดค่าคะแนน ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง การปฏิบัติมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง การปฏิบัติมาก

คะแนน 3 หมายถึง การปฏิบัติปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง การปฏิบัติน้อย

คะแนน 1 หมายถึง การปฏิบัติน้อยที่สุด

ตอนที่ 2 ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่า และหมอกควัน แบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire)

วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการสร้างแบบสอบถามจากเอกสาร ตำรา วารสาร บทความ แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้นำท้องถิ่นในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร ตำรา วารสาร บทความ แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการป้องกันแก้ไขปัญหาไฟป่า และหมอกควัน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำมากำหนดกรอบและขอบเขตของเนื้อหาในการสร้างแบบสอบถามและกำหนดข้อคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาให้ครบถ้วน

2. รวบรวมข้อมูลที่ศึกษาแล้วเบื้องต้นนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดโครงสร้างของแบบสอบถาม

3. สร้างแบบสอบถามโดยอาศัยข้อมูล จากข้อ 1 และข้อ 2 นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้ข้อเสนอแนะ

4. ปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำ และนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจำนวน 20 ชุด ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเหมือนกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจริงผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา α (Alpha Coefficient) โดยวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) (รวิวรรณ ชินะตระกูล 2540, หน้า 156) ดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum s_i^2}{s_x^2} \right\}$$

เมื่อ α = ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

n = จำนวนข้อในแบบสอบถามแต่ละตอน

s_i^2 = ความแปรปรวนของแต่ละข้อในแบบสอบถาม

s_x^2 = ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งหมดแต่ละตอน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการส่งแบบสอบถามให้กับผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชน จำนวน 200 คน ดังนี้

1. ผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว

2. ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตร กำนัน ประธานประชาคมหมู่บ้าน ประธานผู้สูงอายุ พระสงฆ์ ประธานกลุ่มกองทุนสตรี ประธานกลุ่มแม่บ้าน ประธานกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ ประธาน อสม. ประธานฝ่ายแม่บ้าน ประชาชนชาวบ้าน ประธานกลุ่มเยาวชน ประธานกลุ่มเกษตรกร อปพร. ในเขตพื้นที่ตำบลวังแก้ว อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ส่งแบบสอบถามเพื่อจัดเก็บข้อมูลด้วยตนเองพร้อมได้อธิบาย และชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้อย่างเข้าใจ อย่างถูกต้อง ชัดเจนไปในแนวทางเดียวกัน เรียบร้อยแล้วนำเสนอแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ และรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลครบถ้วน จำนวน 200 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาจากผู้นำท้องถิ่นเพื่อนำมาใช้ในการประมวลผลและวิเคราะห์ในแต่ละส่วนของแบบสอบถาม

2. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามลงรหัสในโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับวิจัยทางสังคมศาสตร์ และนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์มาทำการวิเคราะห์ร่วมกันกับหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในขอบเขตของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไข ปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน โดยใช้หลักการทางสถิติเข้ามาช่วยวิเคราะห์และประมวลข้อมูล

เกณฑ์ที่ใช้ในการวัดระดับความคาดหวัง

การวัดความคาดหวัง วัดโดยนำมาหาค่าเฉลี่ยและตัวแปรของค่าเฉลี่ย ซึ่งกำหนดระดับความคาดหวัง ออกเป็น 5 ระดับ ที่มีคะแนนแต่ละระดับขั้นออกไปเป็นช่วง ๆ ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์ด้วยการทำอัตรภาพชั้น ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{อัตรภาพชั้น} &= \frac{\text{พิสัย}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนน้อยที่สุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. การแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) โดยใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 เกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้วและผู้นำชุมชนและการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. (Standard deviation) มาเป็นการวัดเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชน ในการป้องกันแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

ระดับคะแนน 4.21 – 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติมากที่สุด

ระดับคะแนน 3.41 – 4.20 หมายถึง มีการปฏิบัติมาก

ระดับคะแนน 2.61 – 3.40 หมายถึง มีการปฏิบัติปานกลาง

ระดับคะแนน 1.81 – 2.60 หมายถึง มีการปฏิบัติน้อย

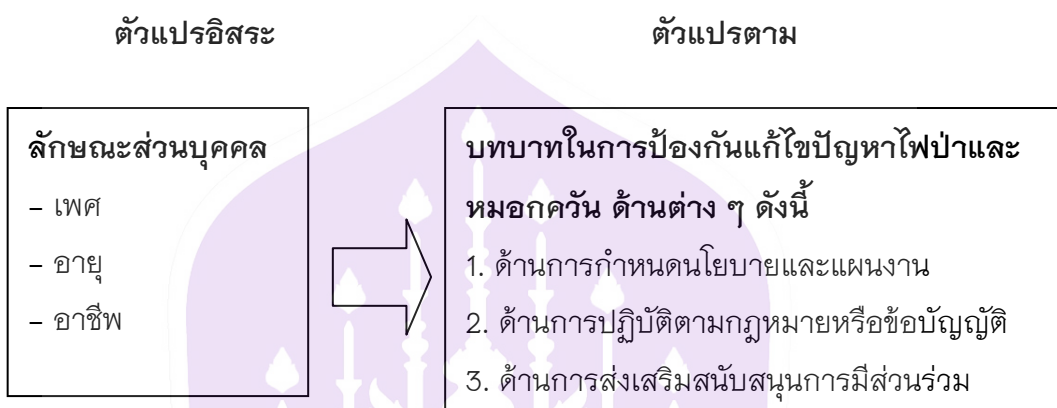
ระดับคะแนน 1.00 – 1.80 หมายถึง มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

2. วิเคราะห์ระดับบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและเปรียบเทียบบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชน ในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน

3. วิเคราะห์ข้อมูลปลายเปิด ซึ่งเป็นข้อมูลชั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อเสนอแนะ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษามีความต้องการศึกษาบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัย สามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาได้ ดังนี้

ภาพ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ลำดับการแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดลำดับการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับคืนจำนวน 200 ฉบับ โดยแบ่งเป็นตอนตามวัตถุประสงค์ดังนี้

ตอนที่ 1 เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ บทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน คือ

1. ด้านการกำหนดนโยบายและแผนงาน
2. ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติ
3. ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วม

โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบด้วย F-test, Independent T-test วิเคราะห์โดยใช้ ANOVA ซึ่งใช้เกณฑ์ในการแปลผลค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.11 – 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง มีการปฏิบัติมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.11 – 3.40 หมายถึง มีการปฏิบัติปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง มีการปฏิบัติน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

ตอนที่ 2 เสนอผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน โดยสรุปความเรียง

การทดสอบสมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ผู้วิจัยได้เสนอผลการทดสอบสมมุติฐานการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ โดยจำแนกตามเพศว่าได้ผลการวิจัยต่างจากสมมุติฐานการวิจัยหรือไม่

การทดสอบสมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ผู้วิจัยได้เสนอผลการทดสอบสมมุติฐานการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ โดยจำแนกตามอาชีพว่าได้ผลการวิจัยต่างจากสมมุติฐานการวิจัยหรือไม่

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้สื่อความหมายในการวิจัย

เพื่อความสะดวกในการนำเสนอและแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

T แทน การทดสอบค่าที (t-test)

F แทน การทดสอบค่าเอฟ (F-test)

α แทน ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cornbach's Alpha Coeffeient)

Df แทน ค่าองศาความเป็นอิสระ

LSD แทน เทคนิคการทดสอบความแตกต่างรายคู่ที่มีค่านัยสำคัญทางสถิติ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้นำท้องถิ่น

ตาราง 1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ

ข้อที่	เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ชาย	152	76.00
2	หญิง	48	24.00
	รวม	200	100.00

จากตาราง 1 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 200 คน พบว่าเป็นชาย จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 76.00 เป็นเพศหญิง จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 24.00 ตามลำดับ

ตาราง 2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ

ข้อที่	อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	15 – 25 ปี	7	5.00
2	26 – 35 ปี	19	9.50
3	36 – 45 ปี	64	30.50
4	46 – 55 ปี	46	23.00
5	56 – 65 ปี	60	30.00
6	มากกว่า 65 ปี	4	2.00
	รวม	200	100.00

จากตาราง 2 จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 200 คน พบว่า 3 ลำดับแรก คือ ผู้มีอายุตั้งแต่ 36 – 45 ปี มีจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 30.50 รองลงมา อายุระหว่าง 56 – 65 ปี มีจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 และอายุ 46 – 55 ปี มีจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 23.00 ตามลำดับ

ตาราง 3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ

ข้อที่	อาชีพหลักในปัจจุบัน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	รับราชการ	30	15.00
2	เกษตรกร	85	42.50
3	ค้าขาย	34	17.00
4	รับเหมา	4	2.00
5	รับจ้าง	28	14.00
6	อื่น ๆ	19	9.50
	รวม	200	100.00

จากตาราง 3 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 200 คน พบว่า 3 ลำดับแรก อาชีพหลักในปัจจุบัน คือ เกษตรกร จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 42.50 ค้าขาย จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 17.00 รับราชการ มีจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การวัดระดับบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้า และหมอกควัน ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลวังแก้วอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

1. ด้านการกำหนดนโยบายและแผนงาน

ตาราง 4 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับท่านได้มีบทบาท
ในการกำหนดนโยบายและแผนงาน

ข้อที่	ระดับการแสดงบทบาทของผู้นำ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ปฏิบัติมากที่สุด	48	24.00
2	ปฏิบัติมาก	118	59.00
3	ปฏิบัติปานกลาง	31	15.50
4	ปฏิบัติน้อย	3	1.50
5	ปฏิบัติน้อยที่สุด	0	0.00
รวม		200	100.00

จากตาราง 4 จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 200 คน ได้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายข้อระเบียบการปฏิบัติ 3 ลำดับแรก คือ มีการปฏิบัติมาก มีจำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 59.00 มีการปฏิบัติมากที่สุด จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 24.00 และมีการปฏิบัติปานกลาง มีจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 15.50 ตามลำดับ

ตาราง 5 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับท่านได้เสนอความคิด
ในการวางแผนการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควันในพื้นที่

ข้อที่	ระดับการแสดงบทบาทของผู้นำ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ปฏิบัติมากที่สุด	49	24.50
2	ปฏิบัติมาก	107	53.50
3	ปฏิบัติปานกลาง	42	21.00
4	ปฏิบัติน้อย	2	1.00
5	ปฏิบัติน้อยที่สุด	0	0.00
รวม		200	100.00

จากตาราง 5 จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 200 คน ได้เสนอความคิดในการวางแผนการป้องกันไฟฟ้า และหมอกควันในพื้นที่ 3 ลำดับแรก คือ มีการปฏิบัติมาก มีจำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 53.50 มีการปฏิบัติมากที่สุด มีจำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 24.50 และมีการปฏิบัติปานกลาง มีจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 21.00 ตามลำดับ

ตาราง 6 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามท่านมีความรู้เกี่ยวกับ
การวางแผนป้องกันปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน

ข้อที่	ระดับการแสดงบทบาทของผู้นำ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ปฏิบัติมากที่สุด	48	24.00
2	ปฏิบัติมาก	90	45.00
3	ปฏิบัติปานกลาง	56	28.00
4	ปฏิบัติน้อย	5	2.50
5	ปฏิบัติน้อยที่สุด	1	.050
รวม		200	100.00

จากตาราง 6 จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 200 คน มีความรู้เกี่ยวกับการวางแผน
ป้องกันปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน 3 ลำดับแรกคือ มีการปฏิบัติมาก มีจำนวน 90 คนคิดเป็น
ร้อยละ 45.00 มีการปฏิบัติปานกลาง มีจำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 และมีการปฏิบัติ
มากที่สุด มีจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 24.00 ตามลำดับ

ตาราง 7 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับท่านได้เสนอ
แผนการจัดหาอุปกรณ์ดับไฟฟ้า

ข้อที่	ระดับการแสดงบทบาทของผู้นำ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ปฏิบัติมากที่สุด	36	18.00
2	ปฏิบัติมาก	109	54.50
3	ปฏิบัติปานกลาง	51	25.50
4	ปฏิบัติน้อย	3	1.50
5	ปฏิบัติน้อยที่สุด	1	0.50
รวม		200	100.00

จากตาราง 7 จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 200 คน ได้เสนอแผนการจัดหา
อุปกรณ์ดับไฟฟ้า 3 ลำดับแรก คือ มีการปฏิบัติมาก มีจำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 54.50
มีการปฏิบัติปานกลางจำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 25.50 และมีการปฏิบัติมากที่สุด มีจำนวน
36 คน คิดเป็นร้อยละ 18.00 ตามลำดับ

ตาราง 8 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผู้นำ อบต.และผู้นำชุมชนปฏิบัติตามนโยบายด้านการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน

ข้อที่	ระดับการแสดงบทบาทของผู้นำ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ปฏิบัติมากที่สุด	55	27.50
2	ปฏิบัติมาก	118	59.00
3	ปฏิบัติปานกลาง	26	13.00
4	ปฏิบัติน้อย	1	0.50
5	ปฏิบัติน้อยที่สุด	0	0.00
รวม		200	100.00

จากตาราง 8 จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 200 คน ผู้นำ อบต. และผู้นำชุมชนปฏิบัติตามนโยบายด้านการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน 3 ลำดับแรก คือ มีการปฏิบัติมากที่สุด มีจำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 59.00 มีการปฏิบัติมากที่สุด จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 27.50 และมีการปฏิบัติปานกลาง มีจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 13.00 ตามลำดับ

2. ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติ

ตาราง 9 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อบัญญัติหรือกฎหมายที่บังคับใช้โดยภาครัฐ ท่านคิดว่าเหมาะสมและมีการใช้บังคับอย่างต่อเนื่องเนื่องกับการแก้ไขปัญหาในพื้นที่

ข้อที่	ระดับการแสดงบทบาทของผู้นำ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ปฏิบัติมากที่สุด	47	23.50
2	ปฏิบัติมาก	113	56.50
3	ปฏิบัติปานกลาง	37	18.50
4	ปฏิบัติน้อย	3	1.50
5	ปฏิบัติน้อยที่สุด	0	0.00
รวม		200	100.00

จากตาราง 9 จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 200 คน ข้อบัญญัติหรือกฎหมายที่บังคับใช้ โดยภาครัฐ ท่านคิดว่าเหมาะสมและมีการใช้บังคับอย่างต่อเนื่องกับการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ 3 ลำดับแรก คือ มีการปฏิบัติมาก มีจำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 56.50 มีการปฏิบัติมากที่สุด มีจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 23.50 และมีการปฏิบัติปานกลาง มีจำนวน 37 คนคิดเป็นร้อยละ 18.50 ตามลำดับ

ตาราง 10 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อบัญญัติหรือกฎหมายที่บังคับใช้มีการประชาสัมพันธ์ให้กับชาวบ้านและชุมชนอย่างทั่วถึง

ข้อที่	ระดับการแสดงบทบาทของผู้นำ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ปฏิบัติมากที่สุด	39	19.50
2	ปฏิบัติมาก	111	55.50
3	ปฏิบัติปานกลาง	47	23.50
4	ปฏิบัติน้อย	3	1.50
5	ปฏิบัติน้อยที่สุด	0	0.00
รวม		200	100.00

จากตาราง 10 จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 200 คน ข้อบัญญัติหรือกฎหมายที่บังคับใช้มีการประชาสัมพันธ์ให้กับชาวบ้านและชุมชนอย่างทั่วถึง 3 ลำดับแรก คือ มีการปฏิบัติมาก มีจำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 55.50 มีการปฏิบัติปานกลาง มีจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 23.50 และมีการปฏิบัติมากที่สุด มีจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 19.50 ตามลำดับ

ตาราง 11 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับท่านได้ประเมินผลงานด้านการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควันในเขตพื้นที่ของท่านตามที่ระบุในกฎหมาย

ข้อที่	ระดับการแสดงบทบาทของผู้นำ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ปฏิบัติมากที่สุด	37	18.50
2	ปฏิบัติมาก	105	52.50
3	ปฏิบัติปานกลาง	51	25.50
4	ปฏิบัติน้อย	7	3.50
5	ปฏิบัติน้อยที่สุด	0	0.00
รวม		200	100.00

จากตาราง 11 จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 200 คน ท่านได้ประเมินผลงานด้านการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควันในเขตพื้นที่ของท่านตามที่ระบุในกฎหมาย 3 ลำดับแรก คือ มีการปฏิบัติมาก มีจำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 52.50 มีการปฏิบัติปานกลาง มีจำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 25.50 และมีการปฏิบัติมากที่สุด มีจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 18.50 ตามลำดับ

ตาราง 12 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับท่านได้ปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบัญญัติในด้านการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน

ข้อที่	ระดับการแสดงผลของผู้นำ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ปฏิบัติมากที่สุด	46	23.00
2	ปฏิบัติมาก	103	51.50
3	ปฏิบัติปานกลาง	45	22.50
4	ปฏิบัติน้อย	5	2.50
5	ปฏิบัติน้อยที่สุด	1	0.50
รวม		200	100.00

จากตาราง 12 จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 200 คน ได้ปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบัญญัติในด้านการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน 3 ลำดับแรก คือ มีการปฏิบัติมาก มีจำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 51.50 มีการปฏิบัติมากที่สุด มีจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 23.00 และมีการปฏิบัติปานกลาง มีจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 22.50 ตามลำดับ

ตาราง 13 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับท่านได้ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ข้อที่	ระดับการแสดงผลของผู้นำ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ปฏิบัติมากที่สุด	49	24.50
2	ปฏิบัติมาก	97	48.50
3	ปฏิบัติปานกลาง	48	24.00
4	ปฏิบัติน้อย	5	2.50
5	ปฏิบัติน้อยที่สุด	1	0.50
รวม		200	100.00

จากตาราง 13 จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 200 คน ได้ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3 ลำดับแรก คือ มีการปฏิบัติมาก มีจำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 48.50 มีการปฏิบัติมากที่สุด มีจำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 24.50 และมีปฏิบัติปานกลาง มีจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 24.00 ตามลำดับ

3. ด้านการสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ตาราง 14 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับท่านได้เข้าร่วม ประชุมเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกับชุมชน

ข้อที่	ระดับการแสดงบทบาทของผู้นำ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ปฏิบัติมากที่สุด	40	20.00
2	ปฏิบัติมาก	94	47.00
3	ปฏิบัติปานกลาง	56	28.00
4	ปฏิบัติน้อย	9	4.50
5	ปฏิบัติน้อยที่สุด	1	0.50
รวม		200	100.00

จากตาราง 14 จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 200 คน ท่านได้เข้าร่วมประชุม เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกับชุมชน 3 ลำดับแรก คือ มีการปฏิบัติมาก มีจำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 47.00 มีการปฏิบัติปานกลาง มีจำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 และมีการปฏิบัติมากที่สุด มีจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ตามลำดับ

ตาราง 15 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับท่านได้ปลูกฝังให้ ประชาชนมีทัศนคติที่ดีและมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟป่าและหมอกควัน

ข้อที่	ระดับการแสดงบทบาทของผู้นำ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ปฏิบัติมากที่สุด	56	28.00
2	ปฏิบัติมาก	94	47.00
3	ปฏิบัติปานกลาง	43	21.50
4	ปฏิบัติน้อย	7	3.50
5	ปฏิบัติน้อยที่สุด	0	0.00
รวม		200	100.00

จากตาราง 15 จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 200 คน ได้ปลูกฝังให้ประชาชน มีทัศนคติที่ดีและมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน 3 ลำดับแรก คือ มีการปฏิบัติมาก มีจำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 47.00 มีการปฏิบัติมากที่สุด จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 และมีการปฏิบัติปานกลาง มีจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 21.50 ตามลำดับ

ตาราง 16 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับท่านได้เข้าร่วมอบรม กับประชาชนให้ตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน

ข้อที่	ระดับการแสดงบทบาทของผู้นำ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ปฏิบัติมากที่สุด	54	27.00
2	ปฏิบัติมาก	98	49.00
3	ปฏิบัติปานกลาง	41	20.50
4	ปฏิบัติน้อย	7	3.50
5	ปฏิบัติน้อยที่สุด	0	0.00
รวม		200	100.00

จากตาราง 16 จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 200 คน ได้เข้าร่วมอบรมกับประชาชน ให้ตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน 3 ลำดับแรก คือ มีการปฏิบัติมาก มีจำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 49.00 มีการปฏิบัติมากที่สุด มีจำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 27.00 และมีการปฏิบัติปานกลาง มีจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 20.50 ตามลำดับ

ตาราง 17 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับท่านได้ส่งเสริมให้ ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน

ข้อที่	ระดับการแสดงบทบาทของผู้นำ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ปฏิบัติมากที่สุด	49	24.50
2	ปฏิบัติมาก	97	48.50
3	ปฏิบัติปานกลาง	43	21.50
4	ปฏิบัติน้อย	10	5.00
5	ปฏิบัติน้อยที่สุด	1	0.50
รวม		200	100.00

จากตาราง 17 จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 200 คน ได้ส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน 3 ลำดับแรก คือ มีการปฏิบัติมาก มีจำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 48.50 มีการปฏิบัติมากที่สุด มีจำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 24.50 และมีการปฏิบัติปานกลาง มีจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 21.50 ตามลำดับ

ตาราง 18 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับท่านได้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครควบคุมป้องกันไฟฟ้าประจำหมู่บ้านร่วมกับเจ้าหน้าที่

ข้อที่	ระดับการแสดงบทบาทของผู้นำ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ปฏิบัติมากที่สุด	47	23.50
2	ปฏิบัติมาก	93	46.50
3	ปฏิบัติปานกลาง	49	24.50
4	ปฏิบัติน้อย	10	5.00
5	ปฏิบัติน้อยที่สุด	1	0.50
รวม		200	100.00

จากตาราง 18 จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 200 คน ได้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครควบคุมป้องกันไฟฟ้าประจำหมู่บ้านร่วมกับเจ้าหน้าที่ 3 ลำดับแรก คือ มีการปฏิบัติมาก มีจำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 46.50 มีการปฏิบัติปานกลาง มีจำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 24.50 และมีการปฏิบัติมากที่สุด มีจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 23.50 ตามลำดับ

ตาราง 19 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทของผู้นำองค์การบริหาร ส่วนตำบลและผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ด้าน การกำหนดนโยบายและแผน

ข้อที่	กิจกรรม	ระดับการแสดงบทบาทของผู้นำ		
		\bar{x}	S.D.	การแปลค่า
1	ท่านได้มีบทบาทในการกำหนด นโยบายข้อระเบียบการปฏิบัติ	4.05	.67	มีการปฏิบัติมาก
2	ท่านได้เสนอความคิดในการวางแผน การป้องกันไฟฟ้าและหมอกควันในพื้นที่	4.01	.70	มีการปฏิบัติมาก
3	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนป้องกัน ปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน	3.89	.81	มีการปฏิบัติมาก
4	ท่านได้เสนอแผนการจัดหาอุปกรณ์ดับไฟฟ้า	3.88	.72	มีการปฏิบัติมาก
5	ผู้นำ อบต.และผู้นำชุมชนปฏิบัติตาม นโยบายด้านการป้องกันไฟฟ้าและ หมอกควัน	4.13	.63	มีการปฏิบัติมาก
เฉลี่ยทั้งด้าน		3.99	0.58	มีการปฏิบัติมาก

จากตาราง 19 พบว่าบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชน ในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้า และหมอกควัน ด้านการกำหนดนโยบายและแผน มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมีการปฏิบัติมาก ($\bar{x} = 3.99$) สำหรับกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยมาก 3 ลำดับแรก คือ ผู้นำ อบต. และผู้นำชุมชนปฏิบัติตามนโยบายด้านการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน ($\bar{x} = 4.13$) ท่านได้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายข้อระเบียบการปฏิบัติ ($\bar{x} = 4.05$) และท่านได้เสนอ ความคิดในการวางแผนการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควันในพื้นที่ ($\bar{x} = 4.01$) ตามลำดับ

ตาราง 20 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้า และหมอกควัน ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติ

ข้อที่	กิจกรรม	ระดับการแสดงบทบาทของผู้นำ		
		\bar{X}	S.D.	การแปลค่า
1	ข้อบัญญัติหรือกฎหมายที่บังคับใช้โดยภาครัฐ ท่านคิดว่าเหมาะสมและมีการใช้บังคับอย่าง ต่อเนื่องกับการแก้ไข้ปัญหาในพื้นที่	4.02	.69	มีการปฏิบัติมาก
2	ข้อบัญญัติหรือกฎหมายที่บังคับใช้มีการ ประชาสัมพันธ์ให้กับชาวบ้านและชุมชน อย่างทั่วถึง	3.93	.69	มีการปฏิบัติมาก
3	ท่านได้ประเมินผลงานด้านการป้องกันไฟฟ้า และหมอกควันในเขตพื้นที่ของท่านตามที่ระบุ ในกฎหมาย	3.86	.75	มีการปฏิบัติมาก
4	ท่านได้ปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบัญญัติในด้าน การป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน	3.94	.77	มีการปฏิบัติมาก
5	ท่านได้ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ในด้านการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.94	.79	มีการปฏิบัติมาก
เฉลี่ยทั้งด้าน		3.93	0.63	มีการปฏิบัติมาก

จากตาราง 20 พบว่า บทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชน ในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้า และหมอกควัน ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมีการปฏิบัติมาก ($\bar{x} = 3.93$) สำหรับกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยมาก 3 ลำดับแรก คือ ข้อบัญญัติ หรือกฎหมายที่บังคับใช้โดยภาครัฐ ท่านคิดว่าเหมาะสม และมีการใช้บังคับ อย่างต่อเนื่องกับการแก้ไข้ปัญหาในพื้นที่ ($\bar{x} = 4.02$) ท่านได้ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบัญญัติ ในด้านการป้องกันไฟฟ้า และหมอกควัน และท่านได้ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ในด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 3.94$) ข้อบัญญัติหรือกฎหมายที่บังคับ ใช้ มีการประชาสัมพันธ์ให้กับชาวบ้านและชุมชนอย่างทั่วถึง ($\bar{x} = 3.93$) ตามลำดับ

ตาราง 21 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้า และหมอกควัน ด้านการสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ข้อที่	กิจกรรม	ระดับการแสดงบทบาทของผู้นำ		
		\bar{X}	S.D.	การแปลค่า
1	ท่านได้เข้าร่วมประชุมเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกับชุมชน	3.81	.82	มีการปฏิบัติมาก
2	ท่านได้ปลูกฝังให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีและมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน	3.99	.79	มีการปฏิบัติมาก
3	ท่านได้เข้าร่วมอบรมกับประชาชนให้ตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน	3.99	.78	มีการปฏิบัติมาก
4	ท่านได้ส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน	3.91	.83	มีการปฏิบัติมาก
5	ท่านได้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครควบคุมป้องกันไฟฟ้าประจำหมู่บ้านร่วมกับเจ้าหน้าที่	3.87	.84	มีการปฏิบัติมาก
เฉลี่ยทั้งด้าน		3.91	0.71	มีการปฏิบัติมาก

จากตาราง 21 พบว่า บทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้า และหมอกควัน ด้านการสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วม ค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมีการปฏิบัติมาก ($\bar{x} = 3.91$) สำหรับกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยมาก 3 ลำดับแรก คือ ท่านได้ปลูกฝังให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดี และมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน และท่านได้เข้าร่วมอบรมกับประชาชน ให้ตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน ($\bar{x} = 3.99$) ท่านได้ส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน ($\bar{x} = 3.91$) และท่านได้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครควบคุมป้องกันไฟฟ้าประจำหมู่บ้านร่วมกับเจ้าหน้าที่ ($\bar{x} = 3.87$) ตามลำดับ

ตาราง 22 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทของผู้นำองค์การบริหาร ส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้า และหมอกควัน รวมทุกด้าน

ข้อที่	กิจกรรม	ระดับการแสดงบทบาทของผู้นำ		
		\bar{x}	S.D.	การแปลค่า
1	ด้านการกำหนดนโยบายและแผนงาน	3.99	.58	มีการปฏิบัติมาก
2	ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติ	3.93	.63	มีการปฏิบัติมาก
3	ด้านการสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วม	3.91	.71	มีการปฏิบัติมาก
เฉลี่ยทั้งด้าน		3.95	.60	มีการปฏิบัติมาก

จากตาราง 22 พบว่าบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้า และหมอกควัน รวมทุกด้าน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมีการปฏิบัติมาก ($\bar{x} = 3.95$) สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยมาก 3 ลำดับแรก คือ ด้านการกำหนดนโยบายและแผนงาน ($\bar{x} = 3.99$) ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติ ($\bar{x} = 3.93$) และด้านการสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 3.91$) ตามลำดับ

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวตัวแปรตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การวิเคราะห์ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับไม่เกิน 0.05

สมมติฐานที่ 1

เพศชายและเพศหญิงบทบาทในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันที่แตกต่างกัน

ตาราง 23 แสดงการสมมติฐานที่ว่า ผู้นำชุมชน มีเพศต่างกัน มีบทบาทในการป้องกัน
แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน แตกต่างกัน

บทบาทของผู้นำ	เพศ				T	Sig.
	ชาย		หญิง			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านการกำหนดนโยบายและ แผนงาน	4.04	.55	3.84	.66	2.09	.06
2 ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายหรือ ข้อบัญญัติ	3.97	.60	3.82	.72	1.47	.14
3 ด้านการสนับสนุนส่งเสริมการมี ส่วนร่วม	3.95	.68	3.81	.83	1.13	.25
รวม	3.99	.57	3.82	.66	1.65	.10

จากตาราง 23 พบว่าผู้นำชุมชนมีเพศต่างกัน มีบทบาทในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่า
และหมอกควัน โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ไม่ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า
ผู้นำชุมชนมีเพศต่างกัน มีบทบาทในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน แตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 2

ผู้ที่มีอาชีพแตกต่างกันบทบาทในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันที่แตกต่างกัน

ตาราง 24 แสดงการสมมติฐานที่ว่า ผู้นำชุมชนมีอาชีพต่างกัน มีบทบาทในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน แตกต่างกัน

บทบาทของผู้นำ	อาชีพ												F	Sig.
	รับราชการ		เกษตรกร		ค้าขาย		รับเหมา		รับจ้าง		อื่น ๆ			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1 ด้านการกำหนดนโยบายและแผนงาน	4.34	.41	3.88	.62	4.11	.63	4.65	.57	3.77	.51	3.93	.32	5.35	.00**
2 ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติ	4.30	.40	3.80	.66	4.00	.73	4.55	.64	3.76	.54	3.95	.35	4.40	.00**
3 ด้านการสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วม	4.38	.43	3.72	.79	4.05	.74	4.65	.34	3.72	.60	3.92	.38	5.89	.00**
รวม	4.34	.35	3.80	.65	4.05	.64	4.61	.51	3.45	.50	3.94	.32	6.08	.00**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05,

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 24 พบว่า ผู้นำชุมชนมีอาชีพต่างกัน มีบทบาทในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันโดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตรงตามสมมติฐานที่ว่า ผู้นำชุมชนมีอาชีพต่างกัน มีบทบาทในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันแตกต่างกันจึงเปรียบเทียบเป็นรายคู่ ตามวิธีการเปรียบเทียบรายคู่ของ Scheffe ได้ผลการเปรียบเทียบรายคู่ ดังแสดงตามตาราง 25

ตาราง 25 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ บทบาทในการป้องกันแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันด้านการกำหนดนโยบายและแผนงาน จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	\bar{x}	อาชีพ					
		รับราชการ	เกษตรกร	ค้าขาย	รับเหมา	รับจ้าง	อื่น ๆ
รับราชการ	4.43	-	.01**	.73	.95	.01**	.28
เกษตรกร	3.80		-	.52	.21	.98	.99
ค้าขาย	4.05			-	.65	.36	.94
รับเหมา	4.61				-	.13	.37
รับจ้าง	3.45					-	.97
อื่น ๆ	3.94						-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05,

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 25 พบว่าผู้นำชุมชน มีอาชีพรับราชการมีบทบาทในการป้องกันแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันด้านการกำหนดนโยบายและแผนงานแตกต่างจากผู้นำชุมชนที่มีอาชีพเกษตรกรและรับจ้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 26 การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ บทบาทในการป้องกันแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันด้านการปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติ จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	\bar{x}	อาชีพ					
		รับราชการ	เกษตรกร	ค้าขาย	รับเหมา	รับจ้าง	อื่น ๆ
รับราชการ	4.43	-	.01**	.56	.98	.04*	.57
เกษตรกร	3.80		-	.75	.33	1.0	.96
ค้าขาย	4.05			-	.71	.78	1.0
รับเหมา	4.61				-	.32	.94
รับจ้าง	3.45					-	.94
อื่น ๆ	3.94						-

จากตาราง 26 พบว่าผู้นำชุมชน มีอาชีพรับราชการมีบทบาทในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันด้านการปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติ แตกต่างจากผู้นำชุมชนที่มีอาชีพเกษตรกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และแตกต่างจากผู้นำชุมชนที่มีอาชีพรับจ้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .04

ตาราง 27 การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ บทบาทในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันด้านการสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วม จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	\bar{x}	อาชีพ					
		รับราชการ	เกษตรกรรม	ค้าขาย	รับเหมา	รับจ้าง	อื่น ๆ
รับราชการ	4.43	-	.00**	.59	.99	.02*	.37
เกษตรกรรม	3.80		-	.32	.21	1.0	.92
ค้าขาย	4.05			-	.74	.60	.99
รับเหมา	4.61				-	.27	.58
รับจ้าง	3.45					-	.96
อื่น ๆ	3.94						-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 27 พบว่าผู้นำชุมชน มีอาชีพรับราชการมีบทบาทในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันด้านการสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วม แตกต่างจากผู้นำชุมชนที่มีอาชีพเกษตรกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 และแตกต่างจากผู้นำชุมชนที่มีอาชีพรับจ้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02

ผลการวิเคราะห์ ข้อเสนอแนะของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน

จากข้อคำถามปลายเปิดที่ให้ผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้วและผู้นำชุมชนได้แสดงความคิดเห็น ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

ข้อท่านคิดว่าปัญหา อุปสรรค ในปัจจุบันมีสาเหตุมาจากอะไร

1. ปัญหาการเผาขยะในครัวเรือน
2. ปัญหาการเผาป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำกิน
3. ประชาชนในเขตตำบลวังแก้ว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงทำให้มีการเผา ช้างข้าวโพด ตอข้าว

4. ประชาชนเองไม่ให้ความร่วมมือ
5. ความเชื่อว่าจะช่วยให้พืชผัก เห็ด บางชนิดงอกใหม่มากขึ้น
6. ไม่ลงโทษหรือดำเนินคดีอย่างจริงจัง
7. ขาดงบประมาณสำหรับการจัดการแก้ไขปัญหาไฟป่า
8. การนำแผนงานไปสู่การปฏิบัติยังไม่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ แนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน

1. ควรมีการรณรงค์ในเรื่องปัญหาหมอกควันอย่างต่อเนื่อง
2. ดำเนินการตามกฎหมายอย่างจริงจัง ต่อผู้เผา ผู้บุกรุกป่า
3. ทุกฝ่ายต้องร่วมมือแก้ไข โดยเฉพาะผู้นำในพื้นที่ที่มีงบประมาณและผู้มีอำนาจหน้าที่ ในการดำเนินงาน
4. จัดสรรงบประมาณแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน
5. จัดอบรมให้กับผู้นำและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
6. สร้างความเข้าใจต่อประชาชนต่อผลกระทบจากการเผาป่า

บทที่ 5

บทสรุป

จากการศึกษา เรื่อง บทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชน ในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้า และหมอกควัน โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้วและผู้นำชุมชนในการป้องกันแก้ไขปัญห ไฟฟ้าและหมอกควัน 2) เพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค แนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันขององค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการส่งแบบสอบถามให้กับผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชน จำนวน 200 คน ซึ่งสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 76.00) ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 36 – 45 ปี (ร้อยละ 30.50) ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ร้อยละ 42.50)

2. ระดับบทบาทผู้นำ ด้านการกำหนดนโยบายและแผนงาน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติมาก ($\bar{x} = 3.99$, S.D = .58) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีการปฏิบัติตามนโยบายและแผนงานลำดับแรกคือ ผู้นำ อบต. และผู้นำชุมชนปฏิบัติตามนโยบายด้านการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน ($\bar{x} = 4.13$, S.D = .63) ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติมีการปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\bar{x} = 3.93$, S.D = .63) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ลำดับแรก คือ ข้อบัญญัติหรือกฎหมายที่บังคับใช้โดยภาครัฐ ท่านคิดว่าเหมาะสมและมีการใช้บังคับอย่างต่อเนื่องกับการแก้ไข้ปัญหาในพื้นที่ ($\bar{x} = 4.02$, S.D = .69) ด้านการสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมมีการปฏิบัติมาก ($\bar{x} = 3.91$, S.D = .71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ลำดับแรกท่านได้ปลูกฝังให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีและมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควันและท่านได้เข้าร่วมอบรมกับประชาชนให้ตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน ($\bar{x} = 3.99$, S.D = .78)

3. การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ของ ลักษณะส่วนบุคคลของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้วและผู้นำชุมชนกับความสัมพันธ์กับบทบาทใน

การป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน การทดสอบด้วย F-test, Independent T-test วิเคราะห์โดยใช้ ANOVA

3.1 ผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้วและผู้นำชุมชน ที่มีเพศแตกต่างกัน มีบทบาทในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

3.2 ผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้วและผู้นำชุมชน อาชีพแตกต่างกัน มีบทบาทในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

4. ข้อเสนอแนะของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน

4.1 ท่านคิดว่าปัญหา อุปสรรค ในปัจจุบันมีสาเหตุมาจากอะไร

4.1.1 ปัญหาการเผาขยะในครัวเรือน

4.1.2 ปัญหาการเผาป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำกิน

4.1.3 ประชาชนในเขตตำบลวังแก้วส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจึงทำให้มีการเผาซังข้าวโพด ตอข้าว

4.1.4 ประชาชนเองไม่ให้ความร่วมมือ

4.1.5 ความเชื่อว่าจะช่วยให้พืชผัก เห็ด บางชนิดงอกใหม่มากขึ้น

4.1.6 ไม่ลงโทษหรือดำเนินคดีอย่างจริงจัง

4.1.7 ขาดงบประมาณสำหรับการจัดการแก้ไขปัญหาไฟฟ้า

4.1.8 การนำแผนงานไปสู่การปฏิบัติยังไม่มีประสิทธิภาพ

4.2 ข้อเสนอแนะ แนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน

4.2.1 ควรมีการรณรงค์ในเรื่องปัญหาหมอกควันอย่างต่อเนื่อง

4.2.2 ดำเนินการตามกฎหมายอย่างจริงจัง ต่อผู้เผา ผู้บุกรุกป่า

4.2.3 ทุกฝ่ายต้องร่วมมือแก้ไข โดยเฉพาะผู้นำในพื้นที่ที่มีงบประมาณและผู้มี

อำนาจหน้าที่ในการดำเนินงาน

4.2.4 จัดสรรงบประมาณแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน

4.2.5 จัดอบรมให้กับผู้นำและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

4.2.6 สร้างความเข้าใจต่อประชาชนต่อผลกระทบจากการเผาป่า

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษา เรื่อง บทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้า และหมอกควัน สามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

1. ผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้วและผู้นำชุมชน อาชีพแตกต่างกันมีบทบาทในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันแตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษารณรงค์ เกิดนวล(2544) ได้ศึกษาการควบคุมไฟฟ้าของประชาชนพื้นที่เขตกันชนอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนจากการศึกษาพบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องไฟฟ้าพบว่ากลุ่มผู้นำชุมชนได้รับข้อมูลในระดับมาก แต่กลุ่มประชาชนได้รับเพียงปานกลางเท่านั้น การมีส่วนร่วมในการควบคุมไฟฟ้าพบว่าทั้งสองกลุ่มมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจและการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อยการควบคุมไฟฟ้าในด้านการช่วยป้องกันไฟฟ้า พบว่ากลุ่มผู้นำชุมชนมีการประชาสัมพันธ์ป้องกันไฟฟ้ามมากกว่ากลุ่มประชาชนทั่วไปการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมไฟฟ้าของกลุ่มตัวอย่างพบว่า อาชีพระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเรื่องไฟฟ้า และการมีส่วนร่วมในการควบคุมไฟฟ้าที่แตกต่างกันล้วนมีผลให้การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ป้องกันไฟฟ้าแตกต่างกัน ส่วนปัจจัยที่มีผลทำให้การดับไฟฟ้าทางตรงแตกต่างกัน ได้แก่อาชีพ และการมีส่วนร่วมเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ และปัจจัยที่มีผลทำให้การควบคุมไฟฟ้าด้วยการดับไฟฟ้าทางอ้อม มีความแตกต่างกัน ได้แก่อาชีพ

2. ระดับบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกันแก้ไขปัญหาไฟฟ้า และหมอกควัน ด้านการกำหนดนโยบายและแผนงาน และด้านการปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับ มีการปฏิบัติมาก โดยนำเอาทฤษฎีบทบาทผู้นำของเนเดล (Nadel) กล่าวคือบทบาทของผู้นำส่งผลต่อพฤติกรรม 3 ลักษณะ คือ ส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาทประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและขาดมิได้ และส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมายโดยท้องถิ่นสามารถใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในการจัดการการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่ตนเองและตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 67 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ที่กำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมาตรา 59 ของพระราชบัญญัติเดียวกัน ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารไว้ว่าให้บริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามมติ ข้อบังคับและแผนพัฒนาตำบลแล้วก็ตามแต่ผู้นำท้องถิ่นก็ยังคงให้ความสำคัญในการดำเนินการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันอยู่ อาจเป็นเพราะมีกฎหมายบัญญัติในหน้าที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการคุ้มครอง ดูแล และ

บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยสอดคล้องกับการศึกษาสุริยา แก้วนารายณ์ (2547) ได้ศึกษา ระดับบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลใน จังหวัดสมุทรสาคร ส่วนด้านการสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยนำเอา แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ เออร์วิน (Erwin) กล่าวคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาเพราะป่าไม้ในตำบลวังแก้ว ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยหลวง ทำให้ หน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว ดำเนินกิจกรรมการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาป่าไม้ในพื้นที่ที่ถือว่าเป็น แหล่งกำเนิดของแม่น้ำวัง ผู้นำในท้องถิ่นจึงมีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ผู้นำจึง มีบทบาทในการชักชวนให้ประชาชนมาเข้าร่วมโครงการ ต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการป้องกันไฟป่า แต่ทุกโครงการจะมีการสอดคล้องกับการรักษาสิ่งแวดล้อมเสมอเป็นลำดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของ ลัญจกร สกุลคง (2548) ได้ศึกษา บทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้นำองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของจังหวัด ฉะเชิงเทรา จะเห็นได้ว่าบทบาทตามอำนาจหน้าที่ของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้วและ ผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน มีหน้าที่เกี่ยวข้องพันกันอยู่ การที่ผู้นำ องค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชน มีความรู้ความเข้าใจบทบาทของตนเอง ที่ จะต้องเข้าไปดูแลการักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่เหมาะสม แต่ถ้าผู้นำ ในท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของตนเองแล้ว ย่อมสามารถนำความรู้ความเข้าใจ ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ได้อย่างสมบูรณ์ตลอดจนสิ่งอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการปัญหา ไฟป่าและหมอกควันในพื้นที่ตำบลวังแก้ว

3. ปัญหา อุปสรรค แนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันของ องค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว

สาเหตุสำคัญของปัญหา อุปสรรค การเกิดปัญหาไฟป่าและหมอกควันในพื้นที่ตำบลวังแก้ว นั้น ส่วนใหญ่เกิดจากการเผาเพื่อบุกเบิกป่าเพื่อล่าสัตว์และจากความเชื่อเพื่อให้ได้ของป่า ซึ่งเป็นการ เผาตามวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ที่มีมาตั้งแต่อดีต ได้แก่ เพื่อบุกเบิกป่าเพื่อทำการเกษตร การเผาเพื่อให้ได้ พืชผักและเห็ด เพราะเชื่อว่าหลังจากการเผายอดอ่อนจะผลิและแตกหน่อและการเกิดเห็ดเผาะที่มัก เกิดขึ้นตามพื้นดินใต้โคนต้นไม้ที่ถูกไฟเผา ซึ่งจะออกเพียงปีละครั้งคือช่วงปลายฤดูแล้งถึงต้นฤดูฝนเป็น ที่นิยมรับประทานเพราะเพาะพันธุ์ได้ยากมีราคาสูง รวมถึงการเผาเพื่อปรับพื้นที่ทำไร่ข้าวและข้าวโพด เป็นสาเหตุที่ทำให้มีปริมาณหมอกควันเพิ่มมากขึ้นมากกว่าปกติเพราะประชาชนเห็นว่าเป็นวิธีที่สะดวก

รวดเร็ว และต้นทุนต่ำ เกษตรกรมีความเชื่อว่าการเผาช่วยกำจัดวัชพืชโรคและแมลงศัตรูพืชในดินได้ ตลอดจนหมอกควันจากพื้นที่จังหวัดเชียงรายลอยเข้ามาในพื้นที่ ทำให้ปัญหาหมอกควันเพิ่มความรุนแรงมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ สุภัทจารีย์ เชื้อยัง (2553) ได้ศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนแก้วในการป้องกันและแก้ไขปัญหามอกควัน พบว่าสาเหตุการเกิดหมอกควันที่เกิดขึ้นในตำบลตอนแก้วนั้นมาจากการเผาขยะในครัวเรือน การเผาไร่นาหลังการเก็บเกี่ยวการเผาป่า และจากสาเหตุอื่น ๆ เช่น ควันจากยานพาหนะ ฝุ่นละอองและควันไฟที่ลอยมาจากที่อื่นด้วยโดยองค์การบริหารส่วนตำบลตอนแก้วได้มีบทบาทสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหามอกควันทางตรงคือมีการตราข้อบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมควันไฟและ ฝุ่นละอองจากการเผามาบังคับใช้การประชาสัมพันธ์ถึงโทษของการเผา และบทบาททางอ้อมคือ การแก้ไขปัญหามาตรการจัดการขยะในพื้นที่ การเพิ่มพื้นที่สีเขียว และการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของปัญหาหมอกควันในอนาคต ในส่วนของบทบาทประชาชนในพื้นที่นั้น ส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือกับโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนแก้วดี โดยนำนโยบาย/โครงการ/ข้อบัญญัติ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลตอนแก้วมีนั้น ออกมาเผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นเพื่อรับทราบข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหามอกควันและวิธีป้องกันและแก้ไขปัญหามอกควันด้วยอีกทั้งยังมีการแสดงความคิดเห็น/ข้อเสนอแก่ผู้บริหาร และบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนแก้วในบางส่วน เพื่อนำไปพิจารณากำหนดออกมาเป็นแผนงาน/นโยบายที่เหมาะสมกับพื้นที่ของตน ปัญหา อุปสรรคแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหามอกควัน คือประชาชนบางส่วนยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับโครงการที่องค์การบริหารส่วนตำบลตอนแก้วได้จัดทำไว้ โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในพื้นที่บ้านจัดสรร อีกทั้งยังขาดแคลนบุคลากรในด้านนี้ทำให้การทำงานยังไม่ทั่วถึงประชาชนทุกกลุ่มและบางโครงการก็ขาดการประสานงานอย่างต่อเนื่อง

ส่วนแนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ต้องดำเนินการตามกฎหมายอย่างจริงจังต่อผู้เผาป่า บุกรุกป่า โดยองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้วได้ออกข้อบัญญัติเรื่อง การควบคุมควันไฟและฝุ่นละอองจากการเผา พ.ศ. 2555 ตามพระราชบัญญัติสภาพัฒนและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2546 มาตรา 71 ให้องค์การบริหารส่วนตำบล ออกข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลกำหนดค่าธรรมเนียมที่จะเรียกเก็บและกำหนดโทษปรับผู้ฝ่าฝืนได้ แต่ที่ผ่านมามีประชาชนในพื้นที่ลักลอบเผาอยู่ทั้งการเผาเพื่อปรับพื้นที่ เผาขยะเผาป่าในเขตอุทยาน ผู้นำท้องถิ่นจึงต้องมีบทบาทสำคัญในการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนได้รู้ถึงภัยจากการเผาป่าและมลพิษจากหมอกควันอยู่เสมอและต่อเนื่องผ่านการประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมให้ทุกคนมีส่วนร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหามาตรการอย่างยิงการส่งเสริมจัดกิจกรรมสำหรับประชาชน เด็กและเยาวชนในพื้นที่ให้ได้ทำ

กิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมให้ทุกคนได้ตระหนักและเข้าใจ ร่วมป้องกัน แก้ไขปัญหาการเกิดไฟป่าอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาบทบาทผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน พบว่า การใช้อำนาจตามบทบาทและหน้าที่ในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ผู้นำจากหน่วยงานภาครัฐและผู้นำท้องถิ่น ยังมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าไปแก้ปัญหาในจุดนี้ โดยต้องอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำท้องถิ่นทุกคน โดยเน้นความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ตลอดจนทำให้มีความตระหนักรู้และหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เพื่อให้ผู้นำสามารถนำความรู้ที่ได้รับถ่ายทอดแก่เยาวชนและประชาชนในพื้นที่ ให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ซึ่งการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกดังกล่าวควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องไม่ใช่ทำในช่วงที่เกิดหมอกควันเท่านั้น ควรมีการส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรหรือวิธีการอื่นเพื่อเป็นทางเลือกในการจัดการกับเศษวัสดุทางการเกษตร เช่น การใช้เครื่องจักรไถกลบเพื่อทดแทนการเผาในพื้นที่ทำการเกษตร การทำไผ่ล้อมต้นไม้เพื่อใช้ในการเก็บเศษใบไม้ที่ตกลงมาจากต้นไม้มทั้งในพื้นที่ชุมชนและในพื้นที่ป่า เพื่อลดการเผาในที่โล่งทั้งในพื้นที่ชุมชนและพื้นที่ป่ารวมทั้งเป็นการนำเศษวัสดุเหลือทิ้งกลับมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเกิดประโยชน์ การส่งเสริมการทำปุ๋ยหมักจากเศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรและเศษใบไม้โดยใช้น้ำหมักชีวภาพในการช่วยย่อยสลายหรือการสับเครื่องไม้หรือย่อยเศษวัชพืชเพื่อนำมาทำเป็นปุ๋ยหมัก เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษากับกลุ่มประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับเยาวชนที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต ว่ามีบทบาทและส่วนร่วมในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน มากน้อยเพียงใด เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบกับการศึกษาครั้งนี้มาสร้างแผนป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ในระดับท้องถิ่น ตลอดจนควรทำการศึกษารoles บทบาทในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ในพื้นที่ใกล้เคียงอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาร่วมกันต่อไป

2. ควรศึกษาทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพควบคู่กัน โดยเพิ่มการศึกษาในเชิงปริมาณก่อนเพื่อให้ได้ประเด็นที่มีความสำคัญต่องานวิจัย แล้วทำการศึกษาเชิงคุณภาพในประเด็นเหล่านั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเพิ่มขึ้น ซึ่งจะช่วยให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์และครอบคลุมเพิ่มมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง. (2546). **กฎหมายระเบียบและข้อบังคับองค์การบริหารส่วนตำบล**.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2553). **รายงานสถานการณ์และการจัดการคุณภาพอากาศและเสียง**
ปี 2552. กรุงเทพฯ: สำนักจัดการคุณภาพอากาศและเสียง กรมควบคุมมลพิษ
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2556). **ความหมายสิ่งแวดล้อม**. สืบค้นเมื่อ
18 กรกฎาคม 2556, จาก <http://web.ku.ac.th/schoolnet/snet6/envi1-1.htm>.
- กรมอุตุนิยมวิทยา, **หนังสืออุตุนิยมวิทยา**. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2556, จาก
www.tmd.go.th/info/info.php?Fileid=50
- กองราชการส่วนตำบล. (2541). **ข้อมูลสภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ประจำปี**
2541. กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.
- กุลชน หนาพงศธร. (2522). **นโยบายของรัฐ อะไร ทำไม และอย่างไร**. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกษม จันทร์แก้ว. (2530). **วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม**. โครงการสหวิทยาการ วิทยาศาสตร์
สิ่งแวดล้อม.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2542). **การปกครองท้องถิ่นไทย: หลักการและมิติใหม่ในอนาคต**.
กรุงเทพฯ: มูลนิธิส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- งามพิศ ลัตย์สงวน. (2537). **สังคมและวัฒนธรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชิตยา สุวรรณชฎ, **สังคมวิทยาจิตวิทยาสังคมและมานุษยวิทยา สังคมศาสตร์**.
กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ติน ปรัชญพฤทธิ์. (2539). **ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วม**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทวี ทิมขำ. (2528). **การพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: โอเอส พรินติ้งเฮาส์.
- ทวีศักดิ์ ใจคำสืบ. (2550). **หมอกควันและมลพิษทางอากาศในจังหวัดเชียงใหม่**.
สืบค้นเมื่อ 4 กรกฎาคม 2556 จาก <http://www.thaicity-climate.org>.
- ประคอง กรรณสูตร. (2538). **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. กรุงเทพฯ:
ห้างหุ้นส่วนการพิมพ์.

- ประยูทธ สุวรรณโกตา. (2536). การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม. *วารสารพัฒนาชุมชน*, 1(6), 15-37.
- พยุห์ นียม. (2545). **บทบาทของผู้นำท้องถิ่นต่อการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ศึกษาในพื้นที่กิ่งอำเภอกองปิ้ง จังหวัดยะลา.**
ภาคนิพนธ์ ศศ.ม., สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- พระธรรมปิฎก (ปอ.ปยุตโต). (2541). **คนไทยกับป่า** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์. (2531). การมีส่วนร่วมของประชาชน. *วารสารพัฒนาชุมชน*, 2(1), 24 -30.
- มงคล ราชะนาคร. (2553). **หมอกควันและมลพิษทางอากาศในจังหวัดเชียงใหม่.**
เชียงใหม่: ลีออคอิน ดีไซน์เวิร์ค.
- รณรงค์ เกิดนวล. (2544). **การควบคุมไฟป่าของประชาชนพื้นที่เขตกันชนอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- รวีวรรณ ชินะตระกูล. (2540). **วิจัยทางการศึกษา.** กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ลัญจกร สกุลคง. (2548). **บทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในจังหวัดฉะเชิงเทรา.**
ฉะเชิงเทรา, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- วิเชียร วิทย์อุดม. (2550). **ภาวะผู้นำ.** กรุงเทพฯ: ชีระฟิล์มและโซเท็กซ์.
- วิทยา ทิพย์ทอง. (2545). **สภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาในโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม.**
วิทยานิพนธ์ ค.ม., สถาบันราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.
- วิพร เกตุแก้ว. (2551). **องค์การและการจัดการ (PS 708).** กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2536). **การบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรม.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วีระวัฒน์ เนียมสุวรรณ. (2527). **เจตคติของนักศึกษาเกษตรจากวิทยาเกษตรกรรมที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศิริ อัครเศอตร์. (2543). **การควบคุมไฟป่าสำหรับประเทศไทย.** กรุงเทพฯ: สำนักควบคุมไฟป่า กรมป่าไม้.

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, (2534). การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม. สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2556, จาก

<http://www.maceducation.com/e-knowledge/2343104100/02.htm>

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2525). **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพฯ: ส่งเสริมวิชาการ.

สันต์ เกตุประณีต และคณะ. (2534). **ไฟฟ้าและผลกระทบต่อระบบป่าไม้ในประเทศไทย
รายงานฉบับสมบูรณ์เสนอต่อสำ นักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์. (2551). การศึกษาวิจัยในหน่วยงานท่องเที่ยวของรัฐ. **จุลสารการท่องเที่ยว**.

สำนักงานปลัด. (2556). **แผนพัฒนาสามปี**. องค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว.

สุโขทัยธรรมมาธิราช,มหาวิทยาลัย. (2539). **นโยบายสาธารณะและการวางแผน หน่วยที่ 1-7**.

นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สุภัคจารีย์ เชื้ออัยง. (2553). **บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้วและประชาชน
ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควัน**. วิทยานิพนธ์ ปร.ม.,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุริยา แก้วนารายณ์. (2547). **บทบาทด้านสิ่งแวดล้อมของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภา
องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดสมุทรสาคร**. นครปฐม:
มหาวิทยาลัยนครปฐม.

อรวรรณ หลังสัน. (2554). **ศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน
ในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ ปร.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. (2552). **รัฐธรรมนูญกับการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

Cohen, John M. and Uphoff, Norman T. (1977). **Rural Development. Participation:**

Concepts and Measures For Project Design, Implementation and

Evaluation. New York: the Rural Development Committee center For International
Studies. Cornell University.

Erwin, William. (1976). **Participation Management: Concept, Theory, and**

Implementation. Atlanta, Ga: Georgia State University.

Keith, Davis. (1972). **Human Behavior of work–man Relations And Organization**

Behavior. Nee York: McGraw – Hell Book Co.,.

Stavenhagen, R. (1971). **Marginality, Participation Agarian Structure in Latin**

America. In Bulletin of the International Institute of Labour studies.

United Nation. (1978). **Popular Participation in Decision Making For Development.**

New York: united nation Publication.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยพะเยา
UNIVERSITY OF PHAYAO

ภาคผนวก ก แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง บทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกัน
แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามท่านเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไข ปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น ผลการศึกษาจะไม่มีผลกระทบต่อท่าน จึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านในการตอบคำถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง

2. แบบสอบถามนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้า และหมอกควัน

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามทุกข้อเพราะข้อมูลคำตอบที่ท่านได้ให้จะเป็นประโยชน์ต่อการป้องกัน แก้ไข ปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน โดยต้องถิ่น ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณท่าน มา ณ โอกาสนี้

3. เมื่อตอบแบบสอบถามแล้วกรุณาคืนแบบสอบถามให้ผู้วิจัย

เดชา เจนจิต

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชานโยบายสาธารณะ

มหาวิทยาลัยพะเยา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง ให้กาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง () หน้าข้อความที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

() ชาย () หญิง

2. อายุ

() 15 – 25 ปี () 26 – 35 ปี () 36 – 45 ปี
() 46 – 55 ปี () 56 – 65 ปี () มากกว่า 65 ปี

3. อาชีพ

() รับราชการ () เกษตรกรรม () ค้าขาย
() รับเหมา () รับจ้าง () อื่น ๆ ระบุ.....

**บทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกันแก้ไข
ปัญหาไฟป่า และหมอกควัน**

คำชี้แจง ให้กาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง () หน้าข้อความที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

การแสดงบทบาทของผู้นำ	ระดับการแสดงบทบาทของผู้นำ				
	ปฏิบัติ มาก ที่สุด	ปฏิบัติ มาก	ปฏิบัติ ปาน กลาง	ปฏิบัติ น้อย	ปฏิบัติ น้อย ที่สุด
ด้านการกำหนดนโยบายและแผนงาน					
1. ท่านได้มีบทบาทในการกำหนดนโยบาย ข้อระเบียบการปฏิบัติ					
2. ท่านได้เสนอความคิดในการวางแผน การป้องกันไฟป่าและหมอกควันในพื้นที่					
3. ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการวางแผน ป้องกันปัญหาไฟป่าและหมอกควัน					
4. ท่านได้เสนอแผนการจัดหาอุปกรณ์ดับ ไฟป่า					

การแสดงบทบาทของผู้นำ	ระดับการแสดงบทบาทของผู้นำ				
	ปฏิบัติ มาก ที่สุด	ปฏิบัติ มาก	ปฏิบัติ ปาน กลาง	ปฏิบัติ น้อย	ปฏิบัติ น้อย ที่สุด
5. ผู้นำ อบต.และผู้นำชุมชนปฏิบัติตามนโยบายด้านการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน					
ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติ					
1. ข้อบัญญัติหรือกฎหมายที่บังคับใช้โดยภาครัฐ ท่านคิดว่าเหมาะสมและมีการใช้บังคับอย่างต่อเนื่องกับการแก้ไขปัญหาในพื้นที่					
2. ข้อบัญญัติหรือกฎหมายที่บังคับใช้มีการประชาสัมพันธ์ให้กับชาวบ้านและชุมชนอย่างทั่วถึง					
3. ท่านได้ประเมินผลงานด้านการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควันในเขตพื้นที่ของท่านตามที่ระบุในกฎหมาย					
4. ท่านได้ปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบัญญัติในด้านป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน					
5. ท่านได้ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
ด้านการสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วม					
1. ท่านได้เข้าร่วมประชุมเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกับชุมชน					

การแสดงบทบาทของผู้นำ	ระดับการแสดงบทบาทของผู้นำ				
	ปฏิบัติ มาก ที่สุด	ปฏิบัติ มาก	ปฏิบัติ ปาน กลาง	ปฏิบัติ น้อย	ปฏิบัติ น้อย ที่สุด
2. ท่านได้ปลูกฝังให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดี และมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน					
3. ท่านได้เข้าร่วมอบรมกับประชาชนให้ตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน					
4. ท่านส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน					
5. ท่านได้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครควบคุมป้องกันไฟฟ้าประจำหมู่บ้าน ร่วมกับเจ้าหน้าที่					

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน

1. ท่านคิดว่าปัญหา อุปสรรค ในปัจจุบันมีสาเหตุมาจากอะไร

.....

.....

.....

.....

2. ข้อเสนอแนะ แนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงทางเนื้อหาของแบบสอบถามวิเคราะห์
ความเที่ยงตรงทางเนื้อหาของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย (IOC)

ชื่อเรื่อง “บทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกันแก้ไข
ปัญหาไฟป่าและหมอกควัน”

ชื่อนักศึกษา นายเดชา เจนจัด หลักสูตร รพม. สาขาวิชานโยบายสาธารณะ

ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ดร.รัศมีศรี เกียรติบุตร

1. ชื่อสกุลผู้เชี่ยวชาญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยพะเยา

สถานที่ทำงาน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

2. ชื่อสกุลผู้เชี่ยวชาญ ดร.พงษ์สนธิ คุณณะลา

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยพะเยา

สถานที่ทำงาน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

3. ชื่อสกุลผู้เชี่ยวชาญ นายกิติพงษ์ อินแก้ว

ตำแหน่งปัจจุบัน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว

สถานที่ทำงาน องค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

คำชี้แจง แบบวัดของการวิจัยตอนที่ 1 – 2 ทำขึ้นเพื่อให้ผู้ตอบได้วัดระดับบทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกันแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ในแต่ละหัวข้อ หากท่านผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเห็นว่าคำถามในข้อใดที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามความคิดเห็นของท่าน โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องความคิดเห็น

ให้คะแนน + 1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบสอบถามนี้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ให้คะแนน 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแบบสอบถามนี้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ให้คะแนน - 1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบสอบถามนี้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ข้อความ	การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าเฉลี่ย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม				
1. เพศ	+1	+1	+1	1
2. อายุ	+1	+1	+1	1
3. อาชีพ	+1	+1	+1	1
บทบาทของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกันแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน				
1. ท่านได้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายข้อระเบียบการปฏิบัติ	+1	+1	+1	1
2. ท่านได้เสนอความคิดในการ วางแผนการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควันในพื้นที่	+1	+1	+1	1
3. ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนป้องกันปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน	+1	+1	+1	1
4. ท่านได้เสนอแผนการจัดหาอุปกรณ์ดับไฟฟ้า	+1	+1	+1	1
5. ผู้นำ อบต.และผู้นำชุมชนปฏิบัติตามนโยบายด้านการป้องกัน ไฟฟ้าและหมอกควัน	+1	+1	+1	1
ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติ				
1. ข้อบัญญัติหรือกฎหมายที่บังคับใช้โดยภาครัฐ ท่านคิดว่าเหมาะสมและมีการใช้บังคับอย่างต่อเนื่องกับการแก้ไขปัญหาในพื้นที่	+1	+1	+1	1
2. ข้อบัญญัติหรือกฎหมายที่บังคับใช้มีการประชาสัมพันธ์ให้กับชาวบ้านและชุมชนอย่างทั่วถึง	+1	+1	+1	1
3. ท่านได้ประเมินผลงานด้านการป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน ในเขตพื้นที่ของท่านตามที่ระบุในกฎหมาย	+1	+1	+1	1
4. ท่านได้ปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบัญญัติในด้านป้องกันไฟฟ้าและหมอกควัน	+1	+1	+1	1

ข้อความ	การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าเฉลี่ย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	
5. ท่านได้ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	+1	+1	+1	1
ด้านการสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วม				
1. ท่านได้เข้าร่วมประชุมเพื่อหา แนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกับชุมชน	+1	+1	+1	1
2. ท่านได้ปลุกฝังให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีและมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟป่าและหมอกควัน	+1	+1	+1	1
3. ท่านได้เข้าร่วมอบรมกับประชาชนให้ตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันไฟป่าและหมอกควัน	+1	+1	+1	1
4. ท่านส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันไฟป่าและหมอกควัน	+1	+1	+1	1
5. ท่านได้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครควบคุมป้องกันไฟป่าประจำหมู่บ้าน ร่วมกับเจ้าหน้าที่	+1	+1	+1	1
ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะของผู้อำนวยการบริหารส่วนตำบลวังแก้ว และผู้นำชุมชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน				
1. ท่านคิดว่าปัญหา อุปสรรค ในปัจจุบันมีสาเหตุมาจากอะไร	+1	+1	+1	1
2. ข้อเสนอแนะ แนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน	+1	+1	+1	1

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ชื่อ นามสกุล	เดชา เจนจัด
วัน เดือน ปี เกิด	18 กันยายน 2513
ที่อยู่ปัจจุบัน	249 หมู่ 3 ตำบลวังแก้ว อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง
ที่ทำงานปัจจุบัน	องค์การบริหารส่วนตำบลวังแก้ว อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	บุคลากร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2542	ศศ.บ. (การจัดการทั่วไป) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

